

01

Duurzaam netwerk van gedistribueerde informatie

IPFS

02

Onderzoeks- journalistiek uit open bronnen

Bellingcat

03

Project ELLES

Blended Learning Lab

04

Portal ontsluit
parlementaire
informatie

Haagse Feiten

Taal van de toekomst **Emoji's**

CURSUSSEN ARCHIEFSCHOOL

CURSUSSEN VOORJAAR 2017

HBO+

CURSUS PRIVACYBESCHERMING EN ARCHIEFDIENST (NIEUW)

- ▶ 2 dagen
- ▶ 16 en 30 januari 2017
- ▶ maandag

CURSUS DIGITAAL DEPOT

- ▶ 5 dagen
- ▶ 8, 15, 22 en 29 maart en 12 april 2017
- ▶ woensdag

CURSUS AUTEURSRECHT EN ARCHIEFDIENST

- ▶ 1 dag
- ▶ 13 maart 2017
- ▶ maandag

CURSUS TOEZICHT OP DE DIGITALE OVERHEID

- ▶ 4 dagen
- ▶ 3, 10, 17 en 24 april 2017
- ▶ maandag

CURSUS ARCHIEFRECHT EN ARCHIEFNORMEN

- ▶ 2,5 dag
- ▶ 10, 17 en 24 mei 2017
- ▶ woensdag

SEMINARCYCLUS ARCHIVISTIEK VOOR NIET-ARCHIVARISSEN

- ▶ 5 dagen
- ▶ 11 en 18 mei, 1, 8 en 15 juni 2017
- ▶ donderdag

IN-COMPANY CURSUS OPENBAARHEID

- ▶ training toegespitst op openbaarheid bij uw organisatie
- ▶ 2 dagdelen

MBO

OPLEIDING ARCHIEFASSISTENT

MODULEN:

- ▶ Thuis in het archief
- ▶ Geschiedenis
- ▶ Beschikbaarstellen
- ▶ Documentanalyse
- ▶ Toegankelijk maken
- ▶ Materiële zorg

De opleiding Archiefassistent bestaat uit zes modules. U kiest voor het volgen van één of meerdere modules, of natuurlijk de gehele opleiding.

MAATWERKTRAINING

Heeft uw organisatie behoefte aan een training op maat? Neemt u dan contact op voor een oriënterend gesprek.

HvA Archiefschool
06 211 58 210
archiefschool@hva.nl
hva.nl/archiefschool

HVA.NL/ARCHIEFSCHOOL

2017 01

10 Christiaan Triebert (Bellingcat) over open bronnen

Het Bellingcat-collectief houdt zich bezig met burgeronderzoeksjournalistiek. Christiaan Triebert vertelt over hoe het onderzoek hier in zijn werk gaat.

14 Vincent Janssen Emoji's: taal van de toekomst

Emoji's vormen niet alleen een universele taal binnen ons digitale bestaan, ze zijn ook een directe afspiegeling van socio-culturele thema's.

17 Ronald de Nijs Marian Koren kijkt terug

In juni gaat Marian Koren vervroegd met pensioen. In een interview blikt ze terug en kijkt ze vooruit op het internationale bibliotheekvak.

25 Enno Meijers Duurzaam netwerk van gedistribueerde informatie

Met de dreiging voor het open web zijn nieuwe technologieën voor een meer open en gedecentraliseerd web belangrijker dan ooit. Hier ligt een taak voor erfgoedinstellingen.

29 Rob Feenstra Haagse Feiten

De portal Haagse Feiten ontsluit parlementaire informatie die toegankelijk is via overheidskanalen, maar die daar moeilijk vindbaar is. Een kijkje achter de schermen.

38 Alda de Weger Blended Learning Lab

Met het project ELLES wilde de mediatheek van het Instituut Mens en Gezondheid (Fontys Hogescholen) ervaring opdoen met digitaal lesmateriaal. Hoe heeft dit uitgepakt?

En verder

06 Nieuws

13 Wisselcolumn Marietje Schaake

34 Column Geert-Jan van Bussel

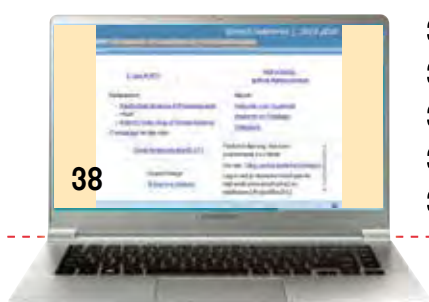
35 IPlingo Uitlegvideo's

35 Lifehacking TL;DR

36 Juridische kwesties Kopietjes maken op je werk

37 Werkrituelen Rosemie Callewaert

39 Column Frank Huysmans

Nieuwe emoji's
zijn soms controversieel
(pagina 14)

Een Parijse kenniskathedraal
(her)opent haar deuren (pagina 6)

Europarlementariër
Marietje Schaake
schrijft haar eerste
wisselcolumn
voor IP
(pagina 13)

Open web

Sinds november 2016 zijn Amerikaanse klimaatwetenschappers druk bezig om hun databases veilig te stellen, schrijft Enno Meijers in dit nummer. Zij vrezen dat president – en klimaatscepticus – Trump hun onderzoeksprogramma's zal stilleggen en hun enorme dataverzamelingen van het web zal laten verdwijnen. Inmiddels zijn we een paar maanden verder en lijkt die vrees te worden bewaarheid. Trump zou het Amerikaanse federale Milieuagentschap EPA in eerste instantie hebben bevolen om hun pagina over klimaatverandering offline te halen. Het gevolg: wetenschappelijk werk van jaren dreigt verloren te gaan, zeggen medewerkers tegen Reuters die verder anoniem willen blijven.

Het ideaal van een open web waarin we vrij content en informatie kunnen delen, staat onder druk, luidt de strekking van Meijers artikel. En niet alleen door Trumps mogelijke activiteiten. Zo functioneren grote spelers als Facebook en Google steeds meer als 'walled gardens' met eigen spelregels voor het gebruik en het delen van informatie. Organisaties en personen betrokken bij de publieke informatievoorziening dienen zich meer bewust te zijn van de bijdrage die ze kunnen leveren aan een meer open en transparant web. Hun rol strekt zich ook uit op het gebied van technische voorzieningen. Meijers gaat uitgebreid in op IPFS ('In-

terPlanetary File System) dat een een protocol biedt waarmee elke computer een volwaardig knooppunt in het web kan worden. Bibliotheken, erfgoedinstellingen, universiteiten en overheidsorganisaties kunnen zo bijdragen aan een open infrastructuur.

Zonder een open web met een open infrastructuur zouden initiatieven als Bellingcat, een burgercollectief dat zich bezighoudt met onderzoeksjournalistiek – bijvoorbeeld naar het neerhalen van de MH17 – nooit kunnen bestaan. Met alle open bronnen die er nu beschikbaar zijn, is er ontzettend veel uit te vogelen, vertelt Bellingcat-medewerker Christiaan Triebert in dit nummer. Over die open bronnen zal hij ook vertellen op de VOGIN-IP lezing op 9 maart in Amsterdam.

Open bronnen zijn overigens nog geen makkelijk doorzoekbare materie, stelt Ronald Baan, een van de initiatiefnemers van Haagse Feiten, in een interview in deze IP. Zij schrapen informatie uit parlementaire documenten die door de overheid – in ruwe vorm – beschikbaar worden gesteld. Juist informatieprofessionals zijn onontbeerlijk om uit deze berg informatie voor iedereen beschikbaar te maken. Open web, open data: voorlopig is er voor ons informatieprofessionals nog genoeg werk aan de winkel.

Alice de Jong

Nieuw IPlingo: de uitlegvideo (pagina 35)

Alice de Jong

Reageren?

Mail naar redactie@informatieprofessional.nl

COLOFON

IP is samen met InformatieProfessional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (21ste jaargang) van Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 18
2772 TR Voorburg
tel. 06-44 09 19 85
www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85,
e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

redactie

Maarten Brinkerink, Wilbert Helmus, Frank Huysmans, Dafne Janssen, Vincent Janssen, Alice de Jong, Evelien de Jonge, Andrea Langendoen, Leen Liefsoens, Edwin Mijsbergen, Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem, Eric Sieverts en Daniël de Vette.

vormgeving

Eric van den Berg, egfvdberg@upcmail.nl,
Tom van Staveren, graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Geert-Jan van Bussel, Rob Feenstra, Marja Kingma, Enno Meijers, Klaas Jan Mollema, Michiel Nijhoff, Marietje Schaake, Raymond Snijders en Alda de Weger.

abonnements

Voor abonnementsprijzen en andere informatie zie InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site: Rajin Roopram, e-mail rajin.roopram@kbenp.nl, tel. 06-15201724.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

**Meer informatie:
goopleidingen.nl/agenda
of 070-3512380**

Parijse kenniskathedraal

Tijdens het inrichten van de magazijnen van het INHA (Institut National d'Histoire d'Art) weerklonk in Parijs 'Riders on the storm' van The Doors uit een ghettoblaster, zo valt in *Le Monde* van 11 januari jl. te lezen. Gregoriaans gezang ware toepasselijker geweest. De leeszaal van het INHA, de voormalige leeszaal van de Bibliothèque Nationale in de rue Richelieu, is bij uitstek een tempel van het boek. Het is bovendien een van de mooiste leeszalen ter wereld. Hij is gemodelleerd naar de San Marco in Venetië, een kerk met een aantal koepels in de

vorm van een Grieks kruis, achter het altaar de sarcofaag met het lichaam van de evangelist, zo nauw geassocieerd met het boek. De spectaculaire Parijse leeszaal van Henri Labrouste (1801-1875) uit 1859 bestaat uit een aantal sierlijke gietijzeren koepels op ranke pilaren. Op de plaats waar zich in de San Marco het altaar bevindt, werden hier de boeken uit het magazijn uitgegeven. Het boek als hostie: in den beginne was het woord. Nadat de Bibliothèque Nationale het grootste gedeelte van haar collectie had overgebracht naar de

nieuwe Bibliothèque François Mitterrand, kwam er plaats voor de INHA. De bibliotheken van Jacques Doucet (450.000 banden), de Réunion des Musées Nationaux (300.000) en de École Nationale des Chartes (150.000) vormen de kern van deze gigantische nieuwe bibliotheek, die nu in volle pracht opent voor publiek. Op 14 en 15 januari waren de eerste open dagen. De restauratie van de leeszaal van Labrouste is nu voltooid, zijn Salle Ovale in hetzelfde gebouw wordt nu gerenoveerd en zal in 2020 opengaan. (Michiel Nijhoff)

Foto: © Jean-Christophe Baillet / BnF / Oppic

NIEUWE RUBRIEK

Marja Kingma woont sinds 1998 in Groot-Brittannië en werkt sinds 2008 bij de British Library, waarvan zes jaar als curator Nederlandstalige Collecties. In de nieuwe rubriek Standplaats Londen behandelt ze onderwerpen over de Britse bibliotheek- en informatiewereld.

STANDPLAATS LONDEN

Door: Marja Kingma

Business and Intellectual Property Centre

Stel, je hebt een geniaal idee voor een nieuw product, of je wilt een eigen zaak beginnen. Ga je dan voor advies naar een bibliotheek? Niet erg waarschijnlijk, wellicht. Toch is dat wat duizenden ondernemers-in-de-dop en uitvinders doen, hier in Engeland. Zij komen naar het Business and Intellectual Property Centre (BIPC) van de British Library in Londen, of sinds een aantal jaren naar een van de tien andere centra die binnen bibliotheken zijn opgericht naar het model van het BIPC. Het BIPC wordt gefinancierd door de overheid en door andere publieke instellingen, zoals de EU en de Arts Council England.

De voormalige Patent Library, een van de zeven bibliotheken die de British Library vormden in 1973, is de basis van het BIPC. De collectie omvat zo'n 60 miljoen patenten, intussen aangevuld met marktonderzoeksrapporten, databanken en vakliteratuur. Toegang tot de collecties is gratis, op vertoon van een pasje.

Gebruikers wilden echter meer dan toegang tot de collecties en traditionele informatiediensten. Zij hadden behoefte aan daadwerkelijk advies over het opzet-

ten van een eigen bedrijf, of het ontwikkelen van een product. Dat krijgen zij nu ook. Medewerkers zijn bijgeschoold in het geven van advies op het gebied van businessplannen, intellectuele eigendom, sociale media, marketing; alles gericht op het midden- en kleinbedrijf. Daarnaast werkt het BIPC samen met bekende ondernemers die lezingen, workshops en advies geven. Onderwerpen lopen uiteen van het opzetten en financieren van een eigen bedrijf tot het gebruik van sociale media in marketing. Het BIPC organiseert tevens netwerkavonden. Het streven is om een laagdrempelige, open omgeving te bieden waar mensen zich op hun gemak voelen, zodat ze blijven terugkomen, hetzij voor nader advies, hetzij voor een workshop of om de collecties te raadplegen. Veel gebruikers zijn geregelde bezoekers van het BIPC en sommigen ontwikkelen zich zelfs tot adviseurs / partners voor de volgende generatie ondernemers-in-de-dop. <

*Marja Kingma is Curator Germanic Studies bij de British Library
(marja.kingma@bl.uk, @marjakingma)*

Duo-voorzitter KNVI Wouter Bronsgeest: 'Het is belangrijk om uit te stralen dat we nu samen verdergaan'

Sinds 1 januari 2017 zijn de 'oude' KNVI, SOD en Ngi-NGN samengesmolten tot de nieuwe vakvereniging KNVI. Duo-voorzitter Wouter Bronsgeest vertelt over de plannen voor het eerste jaar en over veranderende competenties voor informatieprofessionals.

Door: Dafne Jansen

Wouter Bronsgeest is na de fusie van KNVI, SOD en Ngi-NGN aangetreden als voorzitter van de 'nieuwe' KNVI. Het is een duo-voorzitterschap. Een strategische keuze of een praktische? 'Beide,' zegt Bronsgeest. 'Het is belangrijk om uit te stralen dat we nu samen verdergaan en een nieuwe koers gaan varen, waarbij alle voormalige onderdelen worden gehoord. We moeten voorkomen dat het één grote grijze massa wordt. Daarnaast is het praktisch dat bijvoorbeeld niet één iemand alle evenementen – en dat zijn er door de fusie nogal wat – af hoeft te lopen, maar dat we ze onderling kunnen verdelen.'

'Je merkt dat bepaalde skills, zoals projectmanagement, steeds belangrijker worden'

Het nieuwe bestuur is nog geen drie weken oud, maar ze zijn al voortvarend van start gegaan. Op de eerste bestuursvergadering op de agenda: de belangrijkste tien thema's voor het komende jaar vaststellen. 'Focus

is belangrijk, zodat er concrete resultaten geboekt kunnen worden.' Een van die resultaten is hopelijk een flinke aanwas van nieuwe leden onder studenten. 'We hebben in kaart bij welke opleidingen we studenten kunnen bereiken. Het spannende is dat als we meer jonge leden aan willen trekken, we dan ook als vereniging zullen moeten veranderen: de jonge garde moet zich er immers ook thuis voelen. Die verandering kunnen wij als bestuur wel ontwerpen aan de tekentafel, maar we doen dat veel liever in gesprek

met de doelgroep.'

De laatste jaren is een aantal studies in het informatiegebied samengesmolten met ICT-achtige opleidingen, en in die zin was de fusie te verwachten. Volgens Bronsgeest is er echter geen sprake van een oorzakelijk verband. 'Ik denk juist dat het een van de verschijningsvormen is waaraan je merkt dat het vakgebied verandert, net als het evolueren van de verschillende opleidingen. En dat heeft alles te maken met de veranderende competenties voor informatieprofessionals.'

Als hij over die competenties vertelt, is Bronsgeest helemaal in zijn element. 'In eerste instantie hebben we natuurlijk allemaal te maken met informatie vanuit verschillende invalshoeken. Maar je merkt dat bepaalde skills steeds belangrijker worden, zoals projectmanagement. Maar ook softskills: communiceren, netwerken, verbinden. Interdisciplinair samen kunnen werken en flexibiliteit zijn van vitaal belang.' De KNVI, SOD en Ngi-NGN werkten natuurlijk al veel samen. 'Door de combinatie van onze gedeelde geschiedenis én onze vakinhoudelijke kennis lopen we in verenigingsland echt voorop waar het om communityvorming gaat. Daar mogen we best trots op zijn.'

<

Wouter Bronsgeest

Dafne Jansen is redacteur van IP en projectmanager bij de Universiteit Utrecht.

Christiaan Triebert (Bellingcat): 'Je kunt al ontzettend veel uitvogelen door open bronnen te gebruiken'

Het Bellingcat-collectief dat zich bezighoudt met burger-onderzoeksjournalistiek, is in Nederland vooral bekend geworden door hun onderzoek naar de MH17-ramp. Een Nederlandse deelnemer, Christiaan Triebert, is spreker op de komende VOGIN-IP-lezing. Voor IP een goede aanleiding om hem wat vragen te stellen over hoe het er bij Bellingcat aan toegaat.

Productie: Eric Sieverts

Hoe ben jij bij dat Bellingcat-collectief terechtgekomen?

'Najaar 2015 analyseerde ik – aanvankelijk uit interesse, maar vervolgens ook voor mijn studie – openbare informatie die beschikbaar was over internationale luchtaanvallen in landen als Jemen, Syrië en Irak. Zo raakte ik betrokken bij een project van Bellingcat dat officiële video's van deze luchtaanvallen factcheckt, en publiceerde ik ook een artikel op de Bellingcat-website. Nog een tijdje later maakte ik toen zelf ook deel uit van het collectief.'

Wordt iedereen die zich aanmeldt ook automatisch als lid geaccepteerd?

'We staan altijd open voor pitches wat betreft sterke analyses, interessante artikelen en gedetailleerde onderzoeken op de website, maar een Bellingcat-publicatie maakt je nog

geen lid van Bellingcat. We accepteren niet automatisch elke aanmelding, zeker gezien de gevoeligheid van de onderwerpen waarover we publiceren. Maar we krijgen eigenlijk nooit spontane aanmeldingen om "lid" te worden; het zal eerder een uitnodiging van onze kant zijn.'

Aan welke onderzoeken heb jij intussen deelgenomen of werk je nu nog aan?

'Er lopen aardig wat projecten binnen Bellingcat, zoals factchecking en monitoringprojecten met betrekking tot luchtaanvallen in het Midden-Oosten, het gebruik van zelfmoordauto's door Islamitische Staat en de oorlog in Oost-Oekraïne. Ondanks dat we een kleine groep zijn, vind ik het belangrijk dat we ook minder belichte conflicten onder de loep nemen. Er zijn dan ook projecten gestart voor andere regio's, zoals Latijns-Amerika, Afrika en Azië.

Soms is dit simpelweg monitoren en niet per se al een specifiek onderzoek. Soms loopt een onderzoek ook op niets uit.'

Zelf bezoek je ook wel gebieden waar je onderzoek naar doet. Is dat belangrijk om de te verwerken informatie beter te kunnen duiden?

'Je kunt al ontzettend veel uitvogelen door open bronnen te gebruiken. Dat heeft het onderzoek naar het neerhalen van MH17 wel aangetoond. Maar soms zijn er open eindjes aan een onderzoek, en kom je alleen verder met bijvoorbeeld traditionele journalistiek of een veldonderzoek.'

'Een voorbeeld: afgelopen jaar ontplofte een autobom in Bagdad, waarbij volgens verschillende nieuwsberichten meerdere doden vielen. Een paar dagen later verscheen op internet een filmpje dat de indruk wekte dat het vooropgezet was,

inclusief een toneelspel met doden. Reden voor ons om dit incident eens nader te onderzoeken (zie: tinyurl.com/j9t6d4b). We konden vaststellen waar de auto ontploft was en we vonden nog meer materiaal. Toch bleven er nog vragen. Een contact van ons in Irak heeft toen de locatie bezocht om meer uit te zoeken. Maar nog steeds zaten we met vragen: wie waren de bronnen bij de politie en het ziekenhuis die beweerden dat een x-aantal doden was gevallen? Waar baseerden zij dat op? Wie heeft de autobom geplaatst? Van wie is de beveiligingscamera? Zulke vragen zijn alleen te beantwoorden door een traditionele vorm van journalistiek.'

'Ik denk dat de combinatie van open bronnen en veldonderzoek heel sterk kan zijn, en soms werken we als Bellingcat al samen met de schrijvende pers of televisieomroepen. Ik hoop zelf ook meer veldonderzoek te gaan doen.'

Van wat voor soort bronnen wordt bij Bellingcat vooral gebruik gemaakt?

'Alle bronnen die we bij Bellingcat gebruiken zijn openbare, digitale bronnen. Dat kan dus van alles zijn: online archieven van een krant of een gemeente, satellietbeelden op Google Earth, foto's op sociale media – noem maar op. Zodoende kan eenieder met

'Ik denk dat de combinatie van open bronnen en veldonderzoek heel sterk kan zijn'

Christiaan Triebert (1991) deed een Bachelor 'Internationale Betrekkingen en Internationale Organisatie', alsook een Bachelor 'Filosofie van een specifiek wetenschapsgebied' bij de Universiteit in Groningen. Begin dit jaar rondde hij zijn Master-opleiding 'Conflict, Security and Development' af, bij het War Studies Department aan King's College in Londen. Hij heeft veldwerk gedaan in allerlei landen, waaronder Syrië, Irak en Oekraïne. Hij is lid van het Bellingcat-collectief voor burger-onderzoeksjournalistiek (www.bellingcat.com). Daarnaast doet hij onderzoek naar burgerslachtoffers voor Airwars (airwars.org).

een internetverbinding dezelfde stappen nemen om tot eenzelfde conclusie te komen. Dat is de kracht van onderzoek gebaseerd op openbare bronnen.'

Wat zouden informatiespecialisten die deskresearch doen van jullie aanpak kunnen leren?

'Dat hangt echt af van het type onderzoek dat je voor je organisatie doet. We hebben een samenwerkingsverband met verschillende universiteiten, zoals UC Berkeley's mensenrechtencentrum. Ook geven we trainingen aan bijvoorbeeld journalisten over de hele wereld hoe ze beter online onderzoek kunnen doen en berichten kunnen verifiëren. We passen elke training aan op de vraag: soms wil een medium alleen focussen op het verifiëren van foto's en video's zodat ze geen niet-gerelateerde beelden de lucht in sturen ten tijde van *breaking news*. Andere *news desks* zijn veel meer geïnteresseerd in diepgravend onderzoek, bijvoorbeeld corruptie in Oekraïne en gewapend conflict in Irak.'

Hoe wordt de betrouwbaarheid van het opgespoorde materiaal beoordeeld? Zijn daar vaste protocollen voor?

'Zo goed als alles draait om de verificatie van de bronnen. Per openbare digitale bron gaan we automatisch een lijstje af. Stel: je hebt een foto waarvan geclaimd wordt dat deze op 24 januari 2017 is gemaakt in Parijs. Vragen die dan gesteld kunnen worden zijn: Kunnen we vaststellen dat de foto op die datum is gemaakt, en hoe dan? Waar in Parijs is deze foto gemaakt? Kunnen we vaststellen of er digitaal is gerommeld met de foto? Is de foto eerder op internet geplaatst? Wie is de originele uploader van de foto? Wie maakte de foto? Zijn er misschien andere openbare bronnen van

Christiaan Triebert

die plek op hetzelfde moment? Et cetera.'

Hoe wordt ervoor gezorgd dat voor de betrouwbaarheid van de eigen rapportages en conclusies kan worden ingestaan?

'Check, check, double check. Vooral bij elkaar. Mocht er wat doorheen glippen, of mochten we wat missen, dan staan we altijd open voor suggesties: dat is de kracht van de *crowd*. We proberen nu af en toe een

artikel te publiceren met open einden, waarbij de lezers en de community rondom Bellingcat kunnen gaan helpen met het onderzoek. Vele handen maken licht(er) werk, zeker als er zo ontzettend veel informatie beschikbaar is. Op die manier zijn we meer dan eens geweest op een nieuwe openbare bron. We hopen in de toekomst ook een *senior editor* aan te kunnen nemen die onze stukken ook vóór publicatie checkt, vooral wat betreft grammatica en stijl.'

Christiaan Triebert horen spreken?

Op de VOGIN-IP-lezing op 9 maart a.s. in Amsterdam geeft Christiaan Triebert een kijkje in de keuken van het Bellingcat-collectief en laat zien welke methoden en gratis tools hij en zijn collega's gebruiken. Alvast een tipje van de sluier: heel veel draait om *geolocation*. Meer informatie op vogin-ip-lezing.net.

KBenP

meer waarde uit informatie

ADVIES

APPS

BUSINESS
INTELLIGENCE

CONTENT

SEARCH

TALENT

ZAAKGERICHT
WERKEN

FAIRPOINT

GO OPLEIDINGEN

SMARTSHORE

UITGEVERIJ IP

De KBenP Groep helpt u uw informatievoorziening op een hoger plan te brengen en voortdurend verder te verbeteren.

KBenP doet dit door te inspireren, te innoveren en praktisch bruikbare en succesvolle resultaten op te leveren.

KBenP werkt vanuit gedegen vakkennis, ervaring en competenties. Alle facetten van informatievoorziening, -management en -beheer zijn ons vak.

KBenP levert waar voor geld. Onze cultuur is no-nonsense: afspraak is afspraak.

info@kbenp.nl
070 - 300 06 84
www.kbenp.nl

NIEUWS

Boekmanstichting legt accent op collectie-in-context

Even leek het erop dat de Boekmanstichting in Amsterdam haar subsidie kwijt zou raken – en daarmee de middelen om te kunnen voortbestaan. Hilde Klein, hoofd Informatieservice | Projecten, vertelt.

Door: de redactie

Het was geen leuk nieuws, zegt Hilde Klein, toen in mei 2016 het bericht kwam dat de Raad voor Cultuur het ministerie van OCW zou adviseren om de Boekmanstichting geen subsidie toe te kennen. In haar subsidieaanvraag voor de periode 2017-2020 legde de Boekmanstichting, aldus de Raad voor Cultuur, een te grote nadruk op de documentatiefunctie en bibliotheektaken. Die aandacht zou ten koste gaan van de transformatie naar een vraaggerichte kennisorganisatie. 'Ons werd gevraagd om een nieuwe, sluitende begroting en een daarop aangepast activiteitenplan in te dienen.'

De Boekmanstichting is een kenniscentrum voor kunst- en cultuurbeleid in Nederland. Zij bevordert en faciliteert onderzoek naar de rol en functie van kunst en cultuur in de samenleving en naar de productie, distributie en afname ervan. Klein: 'Daartoe verzamelen en ontsluiten we als enige organisatie in Nederland informatie, waaronder heel veel grijze literatuur, over het Nederlandse cultuurbeleid en de maatschappelijke aspecten van kunst en cultuur.' In een herziene subsidieaanvraag heeft de Boekmanstichting voor de komende jaren het accent verlegd naar duiding en debat. Dat heeft haar vruchten afgeworpen: de Raad voor Cultuur heeft begin december

Hilde Klein

2016 een positief advies aan OCW gegeven.

Wat betekent het nieuwe accent voor de bibliotheek? Klein: 'Must haves voor onze collectie worden nog altijd aangeschaft. Maar waar voorheen "breed" werd gecollectieerd met in het achterhoofd de gehele sector te bedienen, is het accent nu nog sterker verschoven naar een collectie-in-context, waarbij we vaker verwijzen naar vindplaatsen in andere bibliotheken in plaats van de titel zelf aan te schaffen. Verder gaat de bibliotheek door met informatie-in-context te verspreiden op de website, sociale mediakanalen en door zich aan te sluiten bij diverse samenwerkingsverbanden.'

Naast het bibliotheekwerk richt Klein zich op de organisatie van de nieuwe debatreeks over de waarde van cultuur. 'Ook houden we workshops voor het culturele veld, bijvoorbeeld over het strategisch inzetten van sociale media. Dit alles om de zichtbaarheid van de Boekmanstichting te vergroten,' aldus Klein.

<

Marietje Schaake

wissel COLUMN

Keuzes

In dit verkiezingsjaar moet elke Nederlander in elk geval één belangrijke keuze maken. Maar ook op internet dringt de vraag zich op: wie regeert? Wie bepaalt welke informatie wel en niet zichtbaar is? Hoe waarborgen we vrije meningsuiting, eerlijke concurrentie en innovatie? Het zijn de keuzes waar niet alleen politici, maar elke internetgebruiker mee te maken krijgt. Als we niet oppassen, worden grote technologiebedrijven alleenheersers – en verliest de rechtsstaat haar betekenis online.

Begin januari censureerde Facebook een foto van een naakt standbeeld in Italië. Het eeuwenoude beeld zou te 'sexueel expliciet' zijn. Facebook als hoeder van de moraal, het klinkt absurd maar we dreigen wel die kant op te gaan.

De impact van algoritmes en gebruikersovereenkomsten van internetbedrijven zoals Facebook maar ook Google, en hun invloed op onze vrijheden, wordt steeds groter. Maar ook de tegenbeweging wordt steeds groter. Die is nodig als we niet willen dat 'Big Tech' bepaalt wat acceptabele expressie is en wat niet, wat geoorloofde kunst is en wat niet, wat een echte terreuraanslag is en wat niet. Universele rechten en fundamentele vrijheden moeten ook online betekenis houden, en een grondprincipe als eerlijke concurrentie moet in een omgeving van steeds verfijndere algoritmen ook gehandhaafd.

De politieke druk op de grote technologiebedrijven groeit, om hun verantwoordelijkheid te nemen voor het verspreiden van artikelen vol ongefundeerde claims en het

'Facebook als hoeder van de moraal, het klinkt absurd maar we dreigen wel die kant op te gaan'

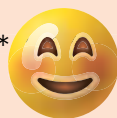
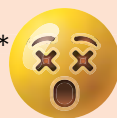
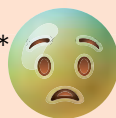
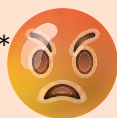
Marietje Schaake is
Europarlementariër
voor D66 sinds 2009.

faciliteren van haatpraat. Bedrijven als Facebook en YouTube hebben altijd benadrukt dat ze slechts een neutraal doorgeefluik zijn voor wat hun gebruikers online zetten. Is die claim wel terecht? Er wordt natuurlijk zorgvuldig gewerkt aan winstmaximalisatie en de neutraliteitsclaim staat in contrast met

een gedragscode waarin bedrijven juist beloven om haatzaaien en terreurpropaganda snel te verwijderen.

Dergelijke maatregelen mogen internetbedrijven nooit in censuurmachines transformeren. Maar als we kijken naar de plannen die nu op tafel liggen voor de hervorming van het auteursrecht, is waakzaamheid nodig. Aanbieders van webhosting en platforms zouden volgens die voorstellen software moeten installeren die door auteursrecht beschermd materiaal detecteert. Deze verplichting komt erop neer dat gebruikers voortdurend preventief in de gaten worden gehouden – en dat is buitenproportioneel. Ook kan het niet de bedoeling zijn dat technologiebedrijven de arbiters worden van wat 'echt' of 'vals' nieuws is. Feit van fictie onderscheiden vereist toezicht en onafhankelijke journalistiek, de wetenschap of het recht.

Zo is 2017 niet alleen een spannend politiek jaar, maar ook een belangrijk jaar voor het open internet. De keuzes die bepalen welke regels online gelden, kunnen niet alleen aan politici of Big Tech zelf overgelaten worden. Ook internetgebruikers, en zeker diegenen die om hun rechten en vrijheden geven, kunnen met elke klik een keus maken. We zijn allemaal verantwoordelijk om te voorkomen dat internet het terrein van alleenheersers wordt. <

Aubergines en waterpistolen zijn de taal van de toekomst

Een aubergine, perzik en confetti. Het lijkt allemaal zo onschuldig, maar uitgedrukt in emoji's krijgt het een nieuwe betekenis. De icoontjes hebben het stadium van geelgekleurde smileys al jaren geleden overstegen met de komst van taco's, raketten en spiegeleieren. De ruim duizend gestandaardiseerde emoji's vormen inmiddels een universele taal binnen ons digitale bestaan. De nieuwe emoji's voor 2017 bieden niet alleen de mogelijkheid ons nog doeltreffender te uiten, maar laten ook zien dat ze een directe afspiegeling zijn van actuele socio-culturele thema's.

Vincent Janssen *****

Sinds het einde van de 20e eeuw maken emoji's als 'Winking Face', 'Smiling Face With Sunglasses' en 'Drooling Face' deel uit van het online taalverkeer. De eerste set emoji's werd in 1998 door Shigetake Kurita ontwikkeld, voor de Japanse telecomprovider NTT DoCoMo. Kurita's doel was om 180 pictogrammen van 12 bij 12 pixels te maken die verschillende gezichtsuitdrukkingen weergaven.

In tegenstelling tot wat men vaak denkt is het woord *emoji* niet afgeleid van het Engelse *emotion* (zie kader 'Emoji vs emoticon'), maar is het de Japanse vertaling van *pictogram*. De gelijkenis tussen de woorden *emoji* en *emotion* is slechts een aangenome toevalligheid, aangezien

Top-5 controversiële emoji's

Nieuwe emoji's worden niet altijd met open armen ontvangen. Sommige hebben in 2016 enige controverses veroorzaakt bij fervente emoji-gebruikers.

1

SCARY CLOWN

De timing van Apple's Scary Clown-emoji kon niet slechter. Te midden van de 'clownpocalypse' in 2016, waar overal ter wereld mensen verkleed als clowns buurten terroriseerden, werd de emoji aangekondigd voor iOS 10.2. Hoewel op social media vol ongelooft op deze emoji werd gereageerd, werd zij toch opgenomen.

2

GORILLA

De komst van een gorilla-emoji betekende aanvankelijk slechts een aanvulling op de dierencollectie. Totdat het pictogram werd aangekondigd en het onvermijdelijke gebeurde: het plaatje werd omgedoopt tot Harambe-emoji. Harambe is de gorilla die in 2016 in de Cincinnati Zoo werd doodgeschoten nadat hij een jongetje gegrepen had dat in zijn verblijf terechtgekomen was. Inmiddels is deze gorilla een van de grootste memehelden uit de internetgeschiedenis. Het was daarom niet verwonderlijk dat de nieuwe gorilla-emoji opnieuw discussies oopriep over het omleggen van de harige vriend.

de emoji wereldwijd de meest gebruikte manier is om emoties aan elkaar te tonen.

Miscommunicatie

In 2009 werden de eerste emoji-karakters in grote hoeveelheden geïntegreerd in de Unicode Standard, een internationale standaardcodering voor tekens en symbolen. Sindsdien worden jaarlijks kersverse symbolen aan de Unicode toegevoegd, waardoor nieuwe emoji's beschikbaar worden in tekstverwerkers en communicatieprogramma's. Grote bijdragers zijn bijvoorbeeld Google en Apple.

Ondanks dat de codering achter de emoji's universeel is, is het aan de smartphonefabrikant, het besturingssysteem of de applicatie hoe deze karakters worden weergegeven. Lachebekjes die via sms op een iPhone binnenkomen kunnen er zo heel anders uitzien dan op een toestel van Huawei. Dit kan leiden tot enige miscommunicatie. Een onderzoek van Hannah Miller en consorten (University of Minnesota) laat bijvoorbeeld zien dat smartphonegebruikers de emoji 'Grinning Face with Smiling Eyes' op verschillende manieren kunnen ervaren. Het met-tanden-ontblote-gezichtje ziet er bij Apple-sms'jes anders uit dan bij Samsung-sms'jes. Het

wekt daardoor negatieve, sarcastische reacties op bij Applefans, terwijl Samsung-gebruikers er juist een goed gevoel van krijgen. Dit probleem neemt af nu er steeds meer gebruik gemaakt wordt van applicaties met de gestandaardiseerde Apple-emoji's, zoals WhatsApp en Telegram.

Drolletje

Het inzetten van emoji's door adverteerders kon niet uitblijven. De schattige panda-emoji's speelden bijvoorbeeld de hoofdrol in een fondsenwervingscampagne van het Wereld Natuur Fonds. Ook Hollywood heeft inmiddels de smaak te pakken. Voor de promotie van de Marvel-film *Deadpool* waren enorme billboards beschikbaar waarop een emoji-rebus te zien was. De schedel-emoji, een drolletje en de letter L vormden samen de titel van de film. Dit jaar verschijnt zelfs *The Emoji Movie*: een film met de meest herkenbare Apple-emoji's in de hoofdrol.

Sommige organisaties gaan nog een stap verder: zij ontwikkelen zelf een pictogram. Het bekendste voorbeeld is misschien wel die van de Amerikaanse fast-foodketen Taco Bell. Pizza- en hamburgerliefhebbers konden al jarenlang hun favoriete gerecht omzetten in smakelijke

EMOJI VS EMOTICON

Emoji's en emoticons zijn niet hetzelfde en worden vaak onterecht verwisseld. Een emoji is een afbeelding of pictogram, zoals 😊 en 🍕. Een emoticon is echter niets meer dan een combinatie van leestekens en letters, die samen een gezichtje vormen, zoals :-) en :- | . Emoticons zijn niet afhankelijk van de Unicode Standard en zijn daarom ook al veel langer in gebruik. Zelfs in de tijd van de typemachines werden ;-), :-S en _- soms gebruikt om emoties weer te geven.

In steeds meer communicatieapplicaties resulteert het typen van een emoticon in een ongevraagde conversie naar een emoji. Een aantal eenvoudige emoji's wordt zelfs al automatisch weergegeven bij gebruik van Microsoft Office-software. Dit is natuurlijk geen probleem, want emoticons zijn zó 2010.

'Het emoji-paneel op WhatsApp is een spiegel geworden voor actuele maatschappelijke thema's'

3

WATERPISTOOL

De revolver-emoji was een absolute publieksfavoriet. Verschrikkelijke date gehad? Dan was de revolver de ideale compagnon bij de 'Loudly Crying Face'-emoji, om de onvrede te benadrukken. Nadat Apple de emoji in 2016 vervangen had door een groenkleurig waterpistool, kreeg het techbedrijf veel kritiek te verduren. Niet alleen zou door de verandering de kracht van de emoji teniet zijn gedaan, ook werd het gezien als een zinloos statement tegen het wapengeweld in de VS.

4

JACHTGEWEER

Het Unicode Consortium had grootse plannen om ter gelegenheid van de Olympische Spelen in Rio de Janeiro een nieuwe reeks sportgerelateerde emoji's uit te brengen. Een ervan was een jachtgeweer. Toen vlak na de aankondiging van de reeks een bloedige schietpartij in een nachtclub in Orlando plaatsvond, is de emoji snel geschrapt.

5

PERZIK

Eind 2016 werd aangekondigd dat Kim Kardashians favoriete emoji, de perzik, een upgrade krijgt in 2017. De vernieuwde perzik moet meer op een echte vrucht gaan lijken, waardoor deze niet meer te gebruiken is als 'kont'-emoji. Dit digitale celibaat werd Apple niet in dank afgenomen.

emoji's, maar een taco-plaatje bleef vooralsnog uit. Onacceptabel, vond Taco Bell. Na een succesvolle petitie van de fastfoodketen maakt het inmiddels veelgebruikte tacopictogram deel uit van het emoji-vocabulaire.

De Britse actrice en activist Emma Watson (bekend van de Harry Potter-saga) laat zien dat nieuwe emoji's ook kunnen ontstaan vanuit een socio-culturele en politieke oproep. In 2016 slaagde ze erin om een officieel Twitter-emoji te laten creëren voor haar gendergelijkheidsinitiatief HeForShe, die de universele symbolen voor man en vrouw combineert.

Haan en spoortunnel

De nieuwste emoji's, hoe voor de hand liggend deze ook lijken, worden zelden alleen in hun oorspronkelijke context gebruikt. De taco, perzik, zaklamp, banaan, aubergine, haan, brievenbus, *cricketbat*, taart, ski's en spoortunnel zijn inmiddels veelgebruikte synoniemen voor geslachtsdelen geworden. Dit is heel handig voor laagdrempelige sexting, maar kan tot gênante situaties leiden als iemand niet op de hoogte is van het nieuwste sociale kader achter een groente-emoji.

Het groeiende gebruik van emoji's in onze taal laat daarmee tevens haar beperking zien: er is een gebrek aan adequate emoji's. Niet alleen voor spannende nachtelijke WhatsAppsessies, maar ook voor het uiten van zeer specifieke gevoelens. Er was voor vrouwen oorspronkelijk geen emoji om hun 'sassiness' (een positieve vorm van arrogantie) te uiten. Dit had tot gevolg dat de emoji voor een wijzende baliemedewerkster gebruikt werd voor situaties waarbij zij zich 'sassy' voelden.

Ook was er een gebrek aan emoji's waarmee je je medemens kon beledigen. Hoewel een petitie ervoor gezorgd heeft dat in de Unicode de middelvinger geïntro-

duceerd werd, zijn er vooralsnog weinig pictogrammen om je vrienden mee te kwetsen. Iedere emoji gaat namelijk eerst langs de Unicode Emoji Subcommittee, die nieuwe verzoeken toetst op onder andere het verwachte gebruik en politieke correctheid.

Waterpistool

De afgelopen twee jaar hebben emoji-makers het zwaar te verduren gehad. Hoewel de smileys van oudsher felgeel zijn, kwam de – blanke – huidskleur van nieuwe emoji's plotseling in opspraak: het gaf onvoldoende expressiemogelijkheden aan degenen met een andere huidtint. Sinds 2015 is het aantal opties voor huidskleuren talrijk. Zo is het mogelijk om bijvoorbeeld de Kerstman in bleke tot donkerbruine tonen te versturen. En na een oproep vanuit de LGBT-gemeenschap werd de reeks familie-emoji's aangevuld met homoseksuele en lesbische varianten. Het emoji-paneel op WhatsApp is daarmee een spiegel geworden voor vele actuele maatschappelijke thema's.

Spraakmakende debatten, zoals wapenwetgeving in de VS en homorechten, hebben echter repercussies voor het online vocabulaire. Na een reeks schietpartijen bijvoorbeeld verving Apple de revolver-emoji door een groenkleurig waterpistool. Een nieuwe terroristische aanslag of een drugsschandaal zou zomaar het einde kunnen betekenen voor het bom- en spuitpictogram.

Diverse smiley-populatie

Onze online taalvaardigheden worden ook in 2017 weer aangevuld met een verse lichte emoji's, waarvan sommige duidelijk het resultaat zijn van culturele ontwikkelingen. In de shortlist die het Unicode Consortium eind 2016 presenteerde waren ruim 50 emoji-aanvragen te vinden voor het nieuwe jaar. Naast een pretzel, giraffe en 'ssst'-emoji worden nu

ook gezichten met hoofddoeken en lange baarden geïntroduceerd. De voedselafdeling van het emoji-paneel wordt in 2017 aangevuld met dumplings, gelukskoekjes, eetstokjes en een take-away box. Net als in de moderne samenleving groeit ook de culturele diversiteit in de smiley-populatie.

De opnieuw opgelaaide discussies over borstvoeding hebben tevens een bijbehorende tepelslurpende emoji gebaard. Sceptisch over deze nieuwe toevoegingen? Gelukkig is ook de 'Skeptical face' een van de kandidaten van de nieuwe Unicode 10.0.

Evolutie

Naast persoonlijke gegevens, privacy, herinneringen en voorkeuren ligt nu ook een deel van het online vocabulaire in handen van de internet- en telecomgiganten. De emoji's van Apple zijn de toonaangevende visualisaties geworden van menselijke emoties in onze digitale relaties. De icoontjes zijn tevens het online equivalent van handen-en-voetengesprekken: met emoji's is het namelijk mogelijk om met anders-taligen eenvoudig te converseren. Het uitdrukken in emoji's is volgens linguïsten echter nog geen officiële taal. Toch neemt het digitale spraakvermogen van de moderne mens toe door de gekke bekjes. Vooralsnog is het lastig volwaardige gesprekken te voeren met enkel emoji's, maar voor velen is het een waardevolle aanvulling op het alfabet om hun complexe emoties via digitale media te communiceren.

Achter iedere emoji schuilt een sociaal contract dat bepaalt wat de context en de waarde van het pictogram is. Het vergt wel enige tijd tot de ware boodschap en de betekenis die mensen er zelf aan geven boven water komen. Desondanks neemt dit jargon jaarlijks toe. In de toekomst zullen er nog veel meer misverstanden ontstaan over het gebruik van broccoli en een bever, maar we zijn in ieder geval al zover dat we overal op aarde onze geslachtsdelen kunnen uitdrukken met universele symbolieken. De aubergine is slechts de eerste stap in een taalkundige evolutie.

Vincent Janssen is redacteur van IP en specialist Scientific Information bij de Maastricht University Library.

'Achter iedere emoji schuilt een sociaal contract dat bepaalt wat de context en de waarde van het pictogram is'

'We praten elkaar een bibliotheekcrisis aan'

Marian Koren heeft sinds 1979 in de wereld van (openbare) bibliotheken gewerkt. Ze was onder meer secretaris van de Stichting PBC's, later hoofd van het Wetenschappelijk Bureau van de Vereniging van Openbare Bibliotheken en directeur van FOBID Netherlands Library Forum, gestationeerd bij de Koninklijke Bibliotheek. In juni gaat ze vervroegd met pensioen. Ze heeft zich altijd sterk gemaakt voor het belang van het over de landsgrenzen en over de grenzen van het bibliotheekwerk heen kijken. In een interview blikt ze terug en kijkt ze vooruit.

Ronald de Nijs

‘In feite heb ik grotendeels op een werkplek gezeten, en toch de hele wereld gezien’

Als eind december 2016 bekend wordt dat Marian Koren met vervroegd pensioen gaat, vraag ik haar te mogen interviewen. Daar vindt ze het nog te vroeg voor; haar ‘afscheidsfeestje’ staat pas voor april gepland. Kom er later nog maar op terug, luidt de boodschap. Koren houdt graag de regie in eigen hand. Omdat het interview pas in februari wordt gepubliceerd, stemt ze alsnog toe. Op de dag van het interview oogt Marian Koren klein, fragiel. Maar met levendige ogen. We zijgen neer in fauteuils die voor een open haard staan. Koren is er klaar voor. Ruim een uur zal ze een ‘college’ geven. Aan bod komen haar studie rechten en Zweeds, het belang van reizen, de stand van het bibliotheekwerk, haar nauw verweven band met het vak en als slotakkoord enkele filosofische bespiegelingen.

Je bent met verlof?

‘Klopt. Mijn pensioen gaat pas per 1 juni in. Verlof betekent dat je niets hoeft te doen, al ben ik nog wel beschikbaar voor eventuele zaken. Er liggen nog een paar internationale dossiers die ik moet afronden. En ik heb beloofd de conceptjaarrekening voor FOBID op te stellen. Voor de rest heb ik alles overgedragen.’

Hoe voelt dat?

‘Het zal tijd kosten om eraan te wennen; gelukkig is die tijd er. Je gaat het pas echt merken als je niet meer alle nieuwsbrieven volgt. En dat je, als er verzoeken binnenkomen, moet aangeven dat je bent gestopt.’

Je neemt afscheid van het vak?

‘Ja, ik wil in een keer afscheid nemen van het werk, niet van allerlei clubjes afzonderlijk. Dat gaat waarschijnlijk in april gebeuren. Ik heb gezegd: laat het een feestje worden onder de titel “Marian the librarian”, een vrolijk feest waarbij ik wel de aanleiding ben maar niet het middelpunt, want dat moet het bibliotheekwerk zijn.’

Je hebt geen bibliotheekopleiding gevolgd?

‘Ik ben als sterrenbeeld een tweeling en dat zijn mensen die altijd twee dingen tegelijk willen doen. Na gymnasium alfa heb ik zowel rechten als Zweeds gestudeerd. Rechten is een algemene studie, Zweeds is juist heel specifiek. Rechten is structuur – ik houd van duidelijkheid – maar het is ook ethiek: een gevoel voor rechtvaardigheid en ervoor zorgen dat de zwakkeren in de samenleving beschermd worden. Ik koos voor Zweeds omdat talen en andere culturen mijn interesse hebben. Vreemde talen gingen me op de middelbare school sowieso makkelijk af.’

Hoeveel talen spreek je?

‘Frans, Duits, Engels en Zweeds. Later heb ik nog een beetje Portugees gestudeerd. Het is plezierig om verschillende talen te beheersen. Als je een andere taal spreekt, verandert er iets in je. Het is een soort jas die je aantrekt; niet als camouflage, maar je bent ineens toch een iets andere persoon, omdat de taal en cultuur dat met zich meebrengen. Ik merk dat bij-

voorbeeld als ik Frans spreek. Je wordt beleefder omdat er meer omgangsvormen in die lange taalconstructies zitten. Dat botte van het Nederlands gaat er even af.’

Hoe belandde je in de bibliotheekwereld?

‘Ik kon na mijn afstuderen op drie plekken beginnen: op een ministerie om het onderwijs voor schipperskinderen te regelen, bij Eigen Huis als jurist of als hoofd van het bedrijfssecretariaat bij de Provinciale Bibliotheekcentrale (PBC) in Schiedam. In Schiedam hoorde ik dat er ook een functie op landelijk niveau beschikbaar was: ambtelijk secretaris van de Stichting Werkgroep PBC’s. Dat leek me nog veel interessanter. Ik zou gaan werken voor de PBC’s, maar kreeg mijn werkplek bij het Nederlands Bibliotheek- en Leertuurgroep Centrum (NBLC).’

Opeens zat je midden in het bibliotheekveld?

‘Ik heb altijd iets met bibliotheken gehad. Mijn moeder heeft ook steeds gedacht dat ik bibliothecaris zou worden. Het bijzondere is dat mijn zusje de bibliotheekopleiding heeft gedaan, maar nooit in het vak terecht is gekomen. Zij is kunstenares.’

Je hebt bij wijze van spreken grotendeels op één werkplek gezeten?

‘Ik ben in 1979 begonnen als ambtelijk secretaris van de Werkgroep PBC’s. Later ben ik deels voor de PBC’s, deels voor het NBLC gaan werken. Het was de periode waarin de vernieuwing van de bibliotheekdienstverlening goed op gang kwam. Voor het NBLC heb ik als directiesecretaris vooral beleidswerk gedaan. Na zeven-tien jaar hield mijn werk voor de PBC’s op en werkte ik fulltime voor het NBLC. Hier was ik hoofd van de Dienst Directie, later lid van het managementteam. En bij de komst van een andere directeur vond

‘Klantvriendelijkheid is hier en daar een beetje overgeprofessionaliseerd’

er weer een verschuiving plaats: ik werd hoofd van het nieuwe wetenschappelijk bureau.'

En je verdere functies?

'Het FOBID-bureau kwam er rond 1999 bij en dat paste wel bij het wetenschappelijk bureau en bij internationale zaken. Zo werd ik naast mijn werk bij het NBLC ook secretaris van FOBID Netherlands Library Forum, het nationale samenwerkingsverband en overlegforum van de landelijke bibliotheekorganisaties in Nederland. Het NBLC veranderde in 2006 in de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB). Om een lang verhaal kort te maken: uiteindelijk werkte ik in mijn laatste werkzame leven deels als secretaris voor de FOBID en deels bij de stafafdeling Bibliotheekstelsel van de Koninklijke Bibliotheek. Dat is het rijtje functies in Nederland. Daarnaast heb ik ook internationaal het nodige gedaan, zoals het EBLIDA- en IFLA-bestuur. In feite heb ik dus grotendeels op één werkplek gezeten, en toch de hele wereld gezien – net zoals de Chinese filosoof Lao Tse zegt.'

Je kwam als pas afgestudeerde in een onbekende wereld. Heb je je bijgeschoold?

'Door het organiseren van workshops en seminars heb ik me mogen verdiepen en zo de kennis aardig weten te absorberen. Uiteindelijk gaat het erom je in te leven in de processen. Je hebt de gang van het boek door de bibliotheekorganisatie, maar het gaat vooral om het je inleven in de processen van mensen die dingen zoeken en die ze willen vinden. Achter dat zoeken ligt uiteindelijk een levensvraag.'

Dat was voor jou reden om in te zetten op klantvriendelijk bibliotheekwerk?

'Het bibliotheekwerk was lange tijd het domein van de bibliothecarissen en niet van de gebruikers. Dat is voor mij een "sleutel" geweest: de bibliotheek is er voor de mensen, niet voor de bibliothecarissen om de media zo netjes te ordenen. De materialen moeten naar de mensen toe, je moet er zelf enthousiast over zijn. Mijn speerpunt is geweest om te beginnen met klantvriendelijk bibliotheekwerk.'

Wat was daarbij je aanpak?

'Van de PBC's leerde ik dat het classificatiesysteem niet voor elke bibliotheek werkte. In workshops van het NBLC zijn we dat verder gaan aanpakken. Een opdracht was bijvoorbeeld: "Ga eens bij een bibliotheek kijken die je niet kent en observeer hoe je er binnenkomt, hoe de materialen staan en wat je verder opvalt. Oefen in het als gebruiker binnenkomen." Dat is iets wat ik later ook heb gedaan als ik met Nederlandse bibliothecarissen in het buitenland op stap ging. En later kwam het aan bod in een project van FOBID.'

Is die klantvriendelijkheid er gekomen?

'Sterker nog, het is hier en daar zelfs een beetje overgeprofessionaliseerd. En dan bedoel ik dat marketing als tool voor klantvriendelijk bibliotheekwerk daarvoor in de plaats gekomen is. Bij sommige organisaties is het een doel op zich geworden. We willen bijvoorbeeld alles van onze klanten weten, want dan kunnen we ze beter bedienen. Terwijl een van de voorwaarden van bibliotheekgebruik juist anonimiteit is. Dat "meekijken" kan tot op zekere hoogte wel, maar alleen na bewuste instemming – dat is de basis voor een noodzakelijk gesprek over privacy tussen marketeers, IT'ers en bibliothecarissen.'

Welke positieve en minder positieve ontwikkelingen zie je in het vak?

'Positief is dat er veel ruimte is voor vernieuwing. Daar versta ik onder: mensen nog beter bedienen. Maar de samenwerking tussen bibliotheken zou beter kunnen. Iedereen vindt opnieuw het wiel uit, ook wielen die elders in Nederland of in het buitenland zijn uitgevonden, of soms zelfs al jaren geleden.'

Ondertussen sluiten veel openbare bibliotheken hun deuren.

'Het is apart hoe Nederlandse openbare bibliotheken met de bezuinigingen zijn omgegaan. Als ik het met het buitenland vergelijk, is het hier tamelijk rigoureuus verlopen. Er is te weinig inhoudelijk weerwoord gegeven. Ik denk stiekem dat het

'De mooiste dingen in het Nederlandse bibliotheekwerk zijn gekomen door onze reizen'

bibliotheekmanagement er ook een beetje van heeft geprofiteerd om wat op te schonen: filialen sluiten die niet goed liepen.'

Konden bibliotheken een weerwoord geven?

'In tegenstelling tot bijvoorbeeld Scandinavië ontberen we een wetenschappelijke bibliotheekopleiding. We missen in Nederland een goede research, professoren die onderzoek doen en steeds de bibliotheekkennis en -theorie voeden. Dat is wel een manco in tijden van crises: er is in de Nederlandse bibliotheeksector geen *body of knowledge* opgebouwd om op terug te vallen. We moeten die Duitse, Engelse en Scandinavische wetenschapsbronnen beter gaan benutten.'

Moet de sector de hand in eigen boezem steken?

'Voor een deel wel. Al die sluitingen van bibliotheken zijn te hard gegaan; we hebben spreiding als basisvoorwaarde losgelaten. Dat geldt overigens niet alleen voor onze sector. Kijk ook eens naar de cultuursector en de jeugdzorg. Ja, Nederland heeft vreemde jaren achter de rug.'

Wie doet het goed in het buitenland?

'In andere landen vind je elementen die bruikbaar zijn voor Nederland, maar je vindt geen enkel land dat het perfect doet. In deze tijden is de hele wereld één; globalisering is volop voelbaar. Iedere bibliotheek, in welk land ook, heeft te maken met het duiden van de eigen maatschappelijke waarden. Denk ook aan *illiteracy* en het gegeven dat we de nieuwe media in het bibliotheekwerk moeten integreren.'

Er is vast wel een voorbeeld te geven.

'De mooiste dingen in het Nederlandse

‘Bibliotheekwetenschap wordt overvleugeld door IT-ontwikkelingen’

bibliotheekwerk zijn gekomen door onze reizen. Eerst trokken we naar de Verenigde Staten en Groot-Brittannië; hier hebben we het jeugdbibliotheekwerk aan te danken. In Scandinavië hebben we geleerd hoe onze bibliotheken in te richten. De laatste vijftien à twintig jaar komen bibliothecarissen uit Scandinavië naar Nederland – om van ons te leren hoe ze leescafés kunnen organiseren.’

Even terug naar het onderwijs: bibliotheekvakken en de term library verliezen bij de opleidingen internationaal terrein ten gunste van information science.

‘In landen die een bloeiende bibliotheekwetenschap kenden zie je dat het overvleugeld wordt door IT-ontwikkelingen. Je kunt die trend het beste zien bij de ooit zo gedegen opleidingen in bijvoorbeeld Kroatië.’

Wat zegt dat over het vak?

‘Het vak is zoekende. De kern is volgens mij nog steeds het organiseren van informatie, het aanbrengen van metadata en de potentie van materiaal en bronnen kunnen inschatten naar je publiek en de toekomst. Dat blijft, denk ik, toch een vak. Misschien moet het met andere namen worden aangeduid en dienen ook de finesses opnieuw beschreven te worden.’

Dat is een deel van het verhaal?

‘Je moet ook de relatie tot je community vernieuwen. Dat doe je niet zomaar, je bent niet een verkoper die zich op een bepaalde markt begeeft. Je bent er omdat je een maatschappelijke missie hebt om mensen in hun ontwikkeling te helpen en bij hun deelname aan de maatschappij. De bronnen van kennis zijn onze hulpmiddelen om bij te dragen aan het ont-

wikkelingsproces van mensen. Als bibliotheken dat ontwikkelingsproces loslaten, zijn ze als zodanig niet meer herkenbaar.’

Is dat nu het geval?

‘Nee, maar bibliotheken moeten wel weer duidelijk maken dat dit hun kern is.’

Je hebt bijna achttien jaar voor FOBID gewerkt?

‘Ja, als secretaris en directeur. Als samenwerkingsverband bestaat de FOBID inmiddels zo’n veertig jaar. Hierin hebben zich alle typen bibliotheken in Nederland verenigd. Vroeger was FOBID vooral bekend om haar jaarlijkse congressen en vanwege de regels voor het titelbeschrijven. Zijn oorsprong ligt in de meer vakinhoudelijke elementen, pas in latere jaren zijn er zaken als gezamenlijke belangenbehartiging op het gebied van auteursrechtzaken bijgekomen. Het internationale element heb ik er als secretaris zelf aan toegevoegd. Het internationale zat er wel een beetje in, want onder FOBID hing een Nederlandse IFLA Commissie.’

Je miste het internationale aspect?

‘Er gebeurde veel in het buitenland, en die kennis zat bij een aantal mensen, maar stroomde naar mijn idee niet genoeg door. Samen met de VOB heeft FOBID daarom zogeheten Madurodamconferenties georganiseerd, over strategie, duurzaamheid, marketing et cetera. Als ik bijvoorbeeld wist wanneer het IFLA-bestuur in Nederland vergaderde, nodigde ik het bestuur voor zo’n conferentie uit. Ook vroeg ik meteen of ze als spreker of deelnemer in een panel wilden optreden.’

Welke rol gaat FOBID nu spelen?

‘Het FOBID-bestuur vindt het moment gekomen om een heroriëntatie te doen; dat is natuurlijk van tijd tot tijd nodig. Er is nog steeds een secretariaat, maar mijn

opvolger heeft 10 uur tot haar beschikking. Ter vergelijking; ik had er 20. Dus het is meteen ook een heroriëntatie op de taken.’

Elke secretaris geeft er een eigen invulling aan.

‘Natuurlijk. Elke secretaris brengt eigen kennis en een eigen netwerk mee. En vergeet niet: ik ben in die taken gegroeid. Ik houd erg van combineren, want als je maar 20 uur hebt, kun je niet zo heel veel. Dus haakte ik aan bij bestaande initiatieven, maakte ik combinaties met andere organisaties om een workshop of een seminar te organiseren. Je zou Nederland en Vlaanderen wat meer samen kunnen laten doen. Want het voordeel van Nederland is: het is zo klein, je bent er in een dag. Het nadeel is ook: je bent er in een dag. Niemand overnacht ergens, niemand heeft een andere ervaring met zijn (buitenlandse) collega’s dan die tijdens een bijeenkomst.’

Wat maakt dat contact zo belangrijk?

‘Het is van belang dat je als collega’s ook sociale dingen met elkaar meemaakt. Je raakt dan anders op elkaar ingespeeld. Dat effect hebben we wél als we een internationale reis maken. Daarom vind ik reizen ook zo belangrijk, samen op weg zijn.’

En de professionals hebben er zelf ook baat bij?

‘Het reizen voedt directeuren en bibliothecarissen om beter in hun werk te staan. Mensen denken bij terugkomst altijd: “We doen het in Nederland zo slecht nog niet”. Terwijl het voor zo’n studiereis vaak een en al treurigheid was. We praten elkaar in Nederland een bibliotheekcrisis aan. Maar zij is er echt niet als je kijkt naar het buitenland. Het is een crisis die in ons hoofd zit.’

Mensen kunnen datgene waar ze mee bezig zijn niet meer in perspectief plaatsen?

‘Ja, daarom moet je af en toe afstand nemen, een kijkje nemen in een andere sector. Ik heb bijvoorbeeld seminars gedaan met een Rabobankdirecteur en met een rayonmanager van een cateringbedrijf.

‘De samenwerking tussen bibliotheken zou beter kunnen’

Hoe regelen ze hun werk, hoe sturen ze hun personeel aan? De vernieuwing kun je gewoon uit andere sectoren halen.'

Je kijkt over landsgrenzen heen, maar ook over de grenzen van het vak.

'Ja, dat is absoluut nodig. Daarom ben ik er nog niet over uit hoe de toekomst van de bibliotheekopleidingen eruit moet gaan zien. Misschien moeten het combinaties worden: enerzijds met zaken waarmee je de bibliotheekfilosofie en een aantal van de kernwaarden van het bibliotheekwerk er goed in krijgt – dat is de binding in de sector – anderzijds met een gecombineerd opleidingstraject. Denk aan een combinatie met de cultuursector, maatschappelijk werk of met de gezondheidssector.'

Je hebt je altijd sterk gemaakt voor verbindingen?

'Natuurlijk, dat is ook waar de bibliotheek op zich voor staat. Destijds heb ik bijvoorbeeld in 2011 het initiatief genomen voor The Hague World Library Capital. Het heeft me helaas aan de nodige capaciteit ontbroken om er echt werk van te maken, maar een sterk netwerk van alle soorten bibliotheken in Den Haag heeft nog steeds potentie. Wil je je als bibliotheken zichtbaar maken, dan moet je samen optrekken. Dat is ook een gegeven voor FOBID, EBLIDA en voor IFLA. Belangen kun je niet in je eentje behartigen. De collectieve solidariteit om voor dat soort dingen op te komen, mag hier en daar nog wel een tandje erbij krijgen.'

En het meest verbindende element in het bibliotheekwerk volgens jou?

'De rechten van de mens! Vrijheid van meningsuiting, toegang tot informatie – dat is voor mij de kern. Daarin besloten ligt het respect voor de mens en de zorg voor menselijke waarden. Voor mij is

dat de verbinding tussen rechten, bibliotheken en taal. Taal staat bij mij voor internationaal werk. Mijn proefschrift *Tell me! The right of the child to information* uit 1996 gaat hier in feite ook over. Het verbindt die elementen.'

De mensenrechten spelen een belangrijke rol?

'In 1996 waren Leo Voogt en ik de twee overgebleven kandidaten voor de functie van secretaris-generaal van IFLA. Tijdens mijn sollicitatiegesprek begon ik over het belang van bibliotheekwerk in relatie tot de mensenrechten. Maar dat was toen nog veel te vroeg! Het bijzondere is dat IFLA dit nu alsnog als uitgangspunt heeft genomen. Zij benadrukt de noodzaak voor bibliotheken om zich met de Verenigde Naties te verbinden. De Verenigde Naties hebben namelijk gezegd: we moeten samen met elkaar een aantal concrete doelen neerzetten om een duurzame samenleving, een duurzame planeet te bereiken. Met de millenniumdoelstellingen, gericht op het uitbannen van wereldwijde armoede, zijn we een stukje opgeschoten maar het moet nog veel serieuzer aangepakt worden. Het gaat niet meer alleen om de ontwikkelingslanden, het gaat om alle landen.'

Hoe gaat dat in zijn werk?

'In september 2015 heeft de VN een nieuwe mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030 vastgesteld. Deze agenda bevat zeventien Sustainable Development Goals (SDG's) die gelden voor alle landen. Een van de doelen is toegang tot onderwijs, toegang tot bronnen en digitale vaardigheden. Dat deze doelen in die agenda staan is te danken aan een lobby van IFLA. Als bibliotheken kunnen we hier dus een steentje aan bijdragen en onze maatschappelijke waarde laten zien.'

De Nederlandse bibliotheeksector is nu aan zet?

'Er ligt al een nationaal plan. De zorg is nu dat de bibliotheken daar ook in opgenomen worden. Ik heb er zelf nog de eerste aanzetten voor kunnen geven. Er ligt dus een mooi kader, gericht op alle bibliotheken (en hun partners). Want hoewel er vooral vanuit de openbare bibliotheken naar de doelen wordt gekeken, staat er

'Voor mij is de bibliotheek niet alleen een metafoor voor het leven, het is het leven'

ook iets in over erfgoed, wetenschappers en open access.'

Tot slot: welke betekenis heeft 'de bibliotheek' voor jou?

'Voor mij is de bibliotheek niet alleen een metafoor voor het leven, het is het leven. De bibliotheek is een soort spiegel: je vindt er maatschappelijke tegenstellingen, denk-teenstellingen, theorieën die tegenover elkaar staan – maar in de bibliotheek staan ze allemaal naast elkaar in de boekenkasten.'

Dat klinkt heel filosofisch.

'Dat is het ook. Misschien dat ik de bibliotheek nu niet meer als metafoor, als spiegel nodig heb. Maar al die tijd heb ik in de bibliotheekwereld mogen oefenen met al die elementen. Daarom zou ik aan mensen die in een bibliotheek willen gaan werken niet vragen: houd je van boeken. Nee: houd je van mensen, en heb je wat met boeken en andere media? En heb je wat met verhalen, want waar gaan die verhalen uiteindelijk over? Precies, over het menszijn. Dat menszijn is een vak, dat moet je leren. Dat komt eerst, dat van bibliothecaris volgt pas daarna.'

Wat ga je de komende tijd doen?

'Als ik weer een beetje energie heb, zal ik me zeker nog veel bezighouden met kunst en cultuur. Maar voor mij draait het in deze periode van mijn leven niet meer om naar buiten kijken, maar naar binnen. Ik heb daar een metafoor voor bedacht: de *silent library*, een kunstproject dat ik in 1998 heb gedaan bij het IFLA-congres. Als het allemaal wat moeilijk wordt, keer je terug tot universele bronnen en je eigen levenslessen.'

Ronald de Nijs is eindredacteur van IP.

'Het is van belang dat je als collega's ook sociale dingen met elkaar meemaakt'

Veranderende visie op data

In deze eerste aflevering van een serie over big data kijken we naar de techniek achter dataverwerking en databeheer. Plus de betekenis ervan voor het werk van informatieprofessionals.

Klaas Jan Mollema MSc. *****

NIEUWE SERIE: BIG DATA

De ontwikkelingen rond dataverwerking en databeheer hebben elkaar de afgelopen jaren in rap tempo opgevolgd. Door zowel de toegenomen snelheid waarmee gegevens ontstaan als de steeds grotere hoeveelheid en verscheidenheid aan gegevens(stromen), voldeden klassieke (relationele) databasemanagementsystemen niet meer. Nieuwe vormen van bestandsopslag, gegevensverwerking, analyse en tools zagen het licht. Wat is de samenhang tussen die verschillende technologieën? Wat is waarvoor bedoeld? In deze serie wordt de lezer bijgepraat over terminologie en tooling rondom big data en big data-visualisatie.

Big data is geen verre toekomst meer, maar de huidige realiteit. Of je nu aan het werk bent of in de supermarkt rondloopt, je handelen wordt op basis van data geanalyseerd – waarna er vervolgens ten aanzien van jouw persoon conclusies worden getrokken. Ook elke smartphone analyseert het gebruik om te komen tot slimmere dienstverlening. Ja, zelfs de nieuwste generatie auto's onderzoekt aan de hand van sensoren wat de status van de auto-onderdelen is. Niet heel verwonderlijk dat het buzzword *big data* te pas en te onpas wordt gebruikt. Wanneer spreken we van big data en wanneer van 'veel data in een database'?

Veranderde visie op data

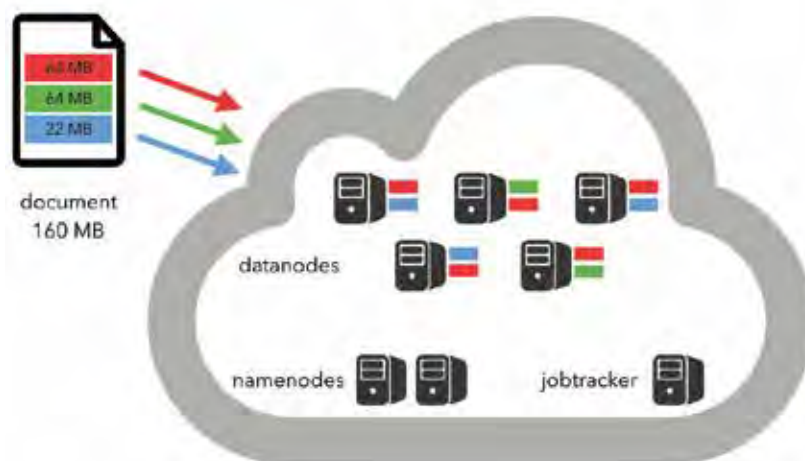
Technologie-onderzoeker Gartner definieert big data als informatie-eenheden

die met een groot volume (*volume*), grote verwerkingssnelheid (*velocity*) en/of grote variëteit (*variety*) aan verschijningsvorm op ons afkomen. Dergelijke data vraagt innovatieve vormen van informatieverwerking, zodat de analyse ervan nieuwe inzichten kan bieden ten behoeve van beslissingen en procesautomatisering.¹ De drie v's (volume, velocity en variety) stellen andere eisen aan de capaciteit van systemen en de vaardigheden van de mensen die met die systemen werken. Dit vereist een andere visie op data.

Omdat de vorm en het volume van de data erg wisselend zijn, heb je al snel te maken met problemen rond fysieke opslag en serverperformance. Door vormen van databasearchitectuur te gebruiken die vrijer zijn dan de architecturen uit de jaren tachtig, negentig en tweeduizend worden hogere snelheden van dataverwerking en data-analyse behaald. Veel principes die informatici en informatiekundigen in de jaren tachtig en negentig leerden rond redundantie, normalisatie en relationeel databasemanagement hebben hiervoor wel moeten wijken. Zo ontstond een nieuwe visie op data: schaalbaarheid.

HADOOP FILE SYSTEM (HDFS)

Schematische weergave van HDFS waarbij een groot bestand wordt opgeknipt in kleinere bestanden. Vervolgens worden de kleine stukjes redundant opgeslagen om te garanderen dat de data niet verloren gaat en de performance van dataretrieval verbeterd wordt.

Schaalbare fysieke opslag en performance

Bij big data zijn opslag en performance de eerste zaken waar je mee te maken krijgt. Voerden we in het verleden data vooral handmatig in systemen in, door de komst van sensortechnieken en internet gaan we steeds vaker digital born data opslaan en verwerken. Die grote hoeveelheden data zorgen ervoor dat een systeem op een bepaald moment ‘vol zit’ en ‘eruit klappt’. Excel bijvoorbeeld kan maximaal 1.048.576 rijen aan. En we hebben allemaal de ervaring dat de performance van een systeem direct onderuit gaat als een bestand te groot of te complex wordt. Omdat Google direct bij haar ontstaan voor de grote uitdaging stond om de almaar groeiende datastromen te indexeren, ontwikkelde zij nieuwe oplossingen voor dataverwerking en data-opslag.² Klassieke dataverwerking tools (ETL, Extract, Transform, Load) kunnen immers dergelijke datastromen niet aan. Google ontwikkelde daartoe MapReduce: een geheel nieuwe vorm van dataprocessing. MapReduce is te vergelijken met een groep mensen die een deel van de data ‘voorsorteert’ op basis van een vooraf

afgesproken criterium, om de ‘stapeltjes’ data vervolgens samen te voegen en per stapel ergens op te slaan. Op deze manier kunnen grote aantallen servers alle data tegelijk verwerken en voorgesorteerd opslaan.

Voor de opslag van al die data ontwikkelde Google het zogeheten Hadoop Distributed File System (HDFS). In tegenstelling tot gewone computers slaat dit systeem bestanden niet op één plek – met een eventuele back-up – op, maar deelt het systeem de bestanden op in kleine stukjes die vervolgens op vier of meer servers dubbel worden bewaard. Door vervolgens elk van deze opgeslagen kopieën beschikbaar te stellen voor gebruik wordt de performance van het opslagsysteem enorm vergroot. Opvragen van data en het analyseren ervan gebeurt nu op vier of meer servers in plaats van op een enkele. Doordat data nu op zoveel plaatsen is opgeslagen en vandaaruit wordt aangeboden, is het gebruik van kostbare, geavanceerdere servers niet langer nodig. Men kan volstaan met servers die beschikken over middelmatige rekenkracht en minder goede harde schijven. Gaat een schijf kapot, dan wordt deze uit de werkende server getrokken en vervangen door een

nieuwe. Die schijf wordt vervolgens door de rest van HDFS ‘bijgepraat’ en is vrij snel volledig in dienst, zonder dat het totale systeem of de gebruiker er last van gehad heeft.

Schaalbare vormen van databasearchitectuur

Als data is opgeslagen in het gedistribueerde bestandssysteem, kan deze worden ingeladen in een database-omgeving. Omdat de hoeveelheid en de vorm van data (aantal rijen; aantal kolommen) vooraf onbekend is en je schaalbaar wilt blijven werken, wordt data niet in tabellen met rijen opgeslagen, maar in tabellen die eindeloos uitbreidbaar zijn (‘columnair’). Vooraf wordt dus geen vaste data-architectuur gemaakt en wordt niet genormaliseerd (zoals bij relationele databases gebruikelijk was). Pas in de query-fase worden objecten met elkaar gecombineerd. Dit vraagt van data-analisten om slimme queries op te stellen die de gegevens op de juiste wijze combineren tot een antwoord. Tevens is het belang van de metadata en de documentatie van de data toegenomen, om te kunnen garanderen dat de juiste gegevens met elkaar worden gecombineerd

en er geen verkeerde inzichten ontstaan. Om queries los te laten op in HDFS opgeslagen data, zijn verschillende tools ontwikkeld.

Schaalbare dataverwerking

Opslag, performance en structuur zijn nu geregeld. Een volgend probleem dat dient te worden opgelost is de snelheid waarmee data het systeem binnenkomt. Deze datastreams kunnen op twee manieren verwerkt worden. *Continuous processing* is het direct verwerken van data. Dat kost veel computerperformance en wordt bijvoorbeeld gebruikt voor het realtime weergeven van de status van een performance indicator bij een organisatie. *Real time querying* laadt data in kleinere hoeveelheden in om het klaar te zetten voor queries; dit kost door de stapsgewijze aanpak minder performance van systemen. Hoe je met de snelheid van de data omgaat is afhankelijk van de (realtime) urgentie van de vragen die je wilt stellen aan het systeem en de betrouwbaarheidsfactor van het antwoord. Wanneer je twitterberichten analyseert is het missen van één bericht niet zo heel erg, maar wanneer je banktransacties analyseert moet je wel op het systeem kunnen vertrouwen.

De cloud

Met de komst van Hadoop had Google een enorme use-case te pakken: goed-

kope, flexibele dataopslag. Google wilde nog een stap verder gaan door ook de hardware goedkoop en flexibel te maken. Het bedrijf doneerde de technologieën MapReduce en het Hadoop Distributed File System (HDFS) aan de open source-community (Apache Hadoop) en zette de stap richting clouddiensten die bedrijven kunnen afnemen. Google ontwikkelde servers met goedkope hardware en een compleet nieuwe vorm van dataopslag. In enorme datacenters verspreid over de hele wereld worden alle taken uitgevoerd die nodig zijn voor de Googlediensten. De capaciteit die 'over is' verhuurt Google als cloud-service aan bedrijven: zij kunnen hier hun data opslaan en analyseren. Amazon en Microsoft bieden inmiddels ook dergelijke diensten aan (de voor- en nadelen van cloud-diensten komen later in deze serie aan bod).

Organisaties die werken met minder gevoelige data kunnen kiezen voor de cloud-variant. Organisaties waar privacy en veiligheid belangrijk zijn kunnen binnenshuis servers inrichten met de Hadoop-software.

Kracht van big data

Nu de drie v's getackeld zijn door een verbeterde efficiënte opslag, flexibele datastructuren en snelle verwerkingsmogelijkheden, wordt de kracht van big data-oplossingen zichtbaar. Niet alleen is het mogelijk om die enorme hoeveelheid data die beschikbaar is, op te slaan en met elkaar te combineren tot nieuwe inzichten over deze data, ook is het op basis van de historie mogelijk voorspellende analyses te doen met computeralgoritmes. Een bekend voorbeeld is Amazons Recommendation Algorithm. Maar ook je eigen mobieltje weet op basis van GPS waar je woont, werkt en slaapt om vervolgens te voorspellen waar je waarschijnlijk over een uur naartoe wilt en je alvast te informeren over de verkeersdrukke. Je auto weet op basis van data van andere autobezitters exact te voorspellen wanneer een auto-onderdeel defect zal raken.

De mogelijkheden van dergelijke algoritmes op basis van data zijn enorm. Dat geldt ook voor de waarde ervan. En niet alleen in economische zin: denk ook aan

de waarde voor bijvoorbeeld medisch onderzoek en veiligheidssituaties. Het gaat hier om een spannende ontwikkeling die zowel technische en informatie-inhoudelijke alsook ethische aspecten raakt.

Rol informatieprofessionals en ICT'ers

Informatieprofessionals en ICT'ers dienen oog te hebben voor deze big data-ontwikkelingen die leiden tot revolutionaire vormen van automatisering en kunstmatige intelligentie. Klassieke taken van de informatiespecialist worden overgenomen door slimme algoritmes die op basis van big data slimmer zijn dan ooit. Blendle³ bijvoorbeeld maakt geautomatiseerde knipselkranten met krantenartikelen op basis van diverse profieldata die je zelf hebt achtergelaten op het internet. Gezien deze ontwikkelingen ligt de kracht van de informatieprofessional vooral in het vermogen kritisch en conceptueel data en informatie te duiden, alsmede ervaring met statistiek in te brengen om deze grote hoeveelheden data door middel van goede queries te kunnen bevragen.

ICT'ers zullen steeds vaker te maken krijgen met grote datavraagstukken en dienen zorg te dragen voor een veilige, stabiele en betrouwbare opslag en representatie. Waar veel ontwerpprincipes uit de jaren tachtig en negentig vervangen zijn door nieuwe, geldt het 'garbage in/garbage out'-principe nog steeds: als je troep in het systeem stopt, komt er troep uit. Datakwaliteit is een hot item en de trend van 2017. Voor informatieprofessionals is dit bekend terrein: zij zijn bij uitstek goed in het bewaken van de kwaliteit van informatie en het duiden ervan. <

Noten

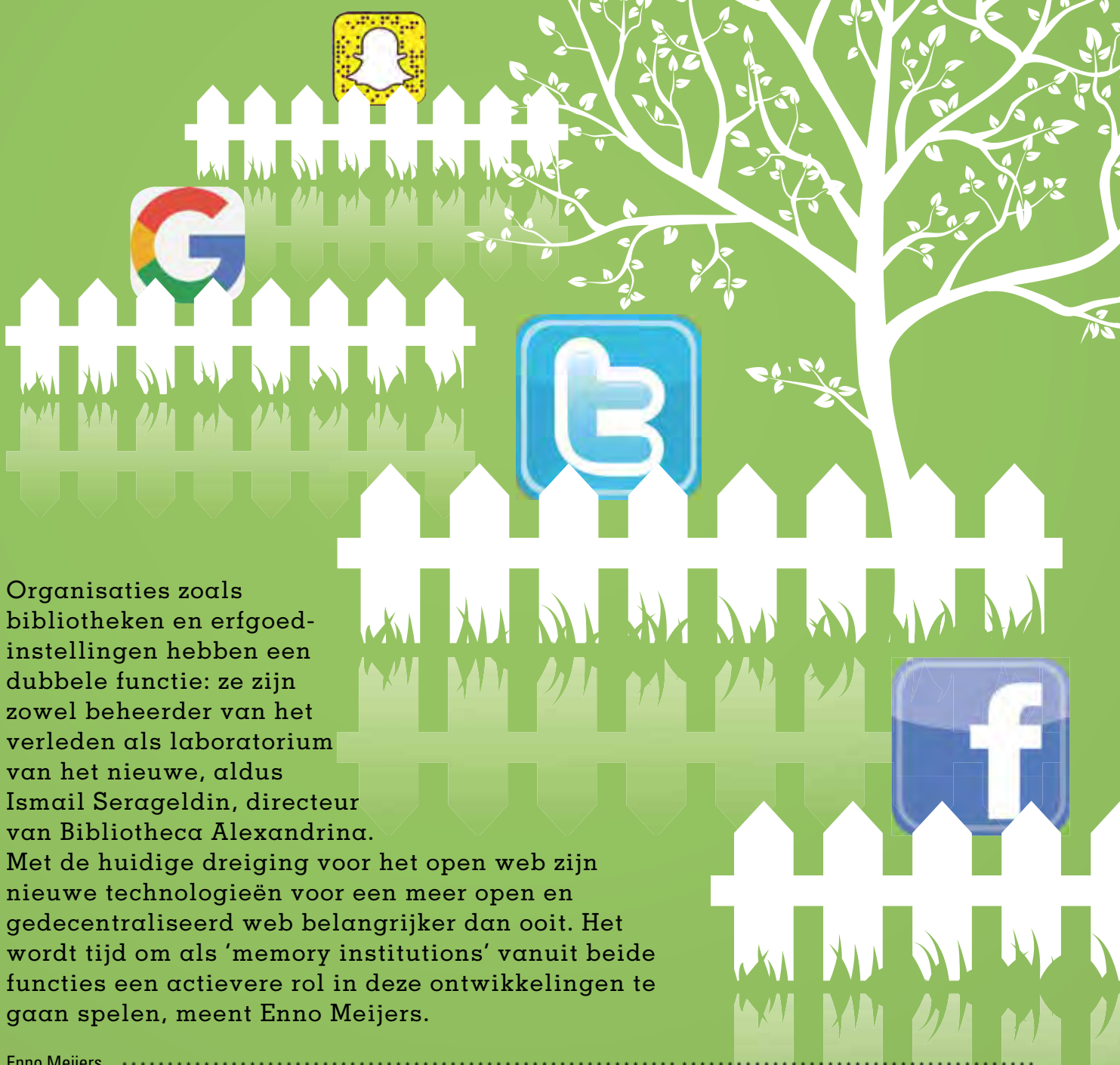
1] Zie: www.gartner.com/it-glossary/big-data/.

2] Zie: www.mapr.com/blog/5-google-projects-changed-big-data-forever.

3] Zie: tinyurl.com/hr8jsqq.

Klaas Jan Mollema MSc. (www.zijlmo.nl/mo) is specialisatiecoördinator Business Data Management aan de opleiding Informatica van Hogeschool Leiden.

Ideaal van een vrij en open web staat onder druk

Organisaties zoals bibliotheken en erfgoedinstellingen hebben een dubbele functie: ze zijn zowel beheerder van het verleden als laboratorium van het nieuwe, aldus Ismail Serageldin, directeur van Bibliotheca Alexandrina. Met de huidige dreiging voor het open web zijn nieuwe technologieën voor een meer open en gedecentraliseerd web belangrijker dan ooit. Het wordt tijd om als 'memory institutions' vanuit beide functies een actievere rol in deze ontwikkelingen te gaan spelen, meent Enno Meijers.

Enno Meijers

‘Facebook en Google functioneren steeds meer als *walled gardens* met eigen spelregels voor het gebruik en het delen van informatie’

Het web als een open informatie-infrastructuur lijkt steeds minder vanzelfsprekend te worden. Het ideaal van een open web waarin we vrij content en informatie kunnen delen, staat onder druk. Sinds november 2016 zijn Amerikaanse klimaatwetenschappers diverse projecten gestart om hun databases veilig te stellen. Hun vrees is dat president Trump hun onderzoeksprogramma's zal stilleggen en hun enorme dataverzamelingen van het web zal laten verdwijnen. Ook het Internet Archive kondigde naar aanleiding van de Amerikaanse verkiezingen aan een volledige kopie van het archief in Canada neer te zetten. Alleen zo kan zij vrije en anonieme toegang tot de beschikbare informatie blijven waarborgen. Verder werkt het Internet Archive samen met de Library of Congress, andere bibliotheken en vrijwilligers momenteel aan een zo volledig mogelijke back-up van de publieke websites van de Amerikaanse overheid. Uit ervaring is gebleken dat veel van dit materiaal in een volgende regeringsperiode verdwijnt.

Ommuurde tuinen

Het open web ligt ook op een andere manier onder vuur. Webgiganten als Facebook en Google drukken een steeds groter stempel op de zichtbaarheid van online informatie. Deze grote spelers gaan steeds meer functioneren als 'walled gardens' met eigen spelregels voor het gebruik en het delen van informatie. Een omstreden voorbeeld hiervan is het Free Basics-platform. Enkele jaren geleden nam Facebook, samen met telecompa-

ners, het initiatief voor de inrichting van dit platform als onderdeel van het 'Internet.org'-programma. Het Free Basics-platform heeft als doel om eenvoudig toegang tot internet te bieden aan mensen die dat nu ontberen. Het platform biedt echter geen open toegang tot het hele internet maar uitsluitend tot de diensten van partijen die zich aansluiten bij het platform.

De diensten van het Free Basics-platform worden op dit moment aangeboden in onder andere Afrika, Azië en Zuid-Amerika. Sinds begin 2016 is het aanbieden van het platform verboden in India omdat het als strijdig wordt gezien met de principes van netneutraliteit. Netneutraliteit, in Europa en de VS wettelijk vastgelegd, garandeert een open en vrij toegankelijk web waarin internetproviders bepaalde content, applicaties of diensten niet mogen blokkeren, vertragen of ongelijk behandelen.

Decentralisatie

Sinds de Amerikaanse verkiezingen is de discussie over filterbubbels en echoputten in het huidige web zeer actueel. In een recente blogpost droeg computerwetenschapper Ruben Verborgh bij aan deze discussie met een oproep tot grotere decentralisatie. Hij meent dat het verbeteren van ontsluiting en zichtbaarheid van informatie uit verschillende bronnen de voorkeur verdient boven het nastreven van verbeterde versies van diensten op centrale servers.

Bovenstaande ontwikkelingen maken duidelijk dat het ideaal van een open en

vrij web onder druk staat. Organisaties en personen betrokken bij de publieke informatievoorziening zouden zich meer bewust moeten zijn van de bijdrage die ze kunnen leveren aan een meer open en transparant web. Dit geldt natuurlijk in de eerste plaats voor het, ook online, zorgdragen voor toegang tot volledige en objectieve informatie voor iedereen. Maar ook op het gebied van technische voorzieningen kunnen deze organisaties een belangrijke rol spelen.

Het Internet Archive organiseerde in juni 2016 de 'Decentralized Web Summit' geheel over dit thema. De nestors van het internet en het web, zoals Vinton Cerf en Tim Berners-Lee, wisselden op dit congres van gedachten met de voorhoede van de webontwikkelaars. Op decentralizedweb.net zijn alle presentaties integraal terug te zien – het is de moeite waard om ervoor te gaan zitten.

De conferentie maakte duidelijk dat gedistribueerde technologieën als blockchain en peer-to-peer onmisbaar zullen zijn voor een betere versie van het web. Hieronder ga ik verder in op een van deze technologieën, IPFS. Het is volgens de ontwikkelaars, David Dias en Matt Zumwalt, dé vervanger van het huidige webprotocol http.

Upgrading the web

IPFS staat voor 'InterPlanetary File System'. Een tot de verbeelding sprekende naam, zeker wanneer deze ook nog eens een eerbetoon blijkt te zijn aan het 'Intergalactic Computer Network'. Dit concept, in 1963 beschreven door de

‘IPFS heeft een radicaal andere benadering voor het verwijzen naar informatie dan we tot nu toe gewend zijn’

Amerikaanse psycholoog en computerwetenschapper J.C.R. Licklider, heeft uiteindelijk geleid tot de realisatie van het ARPANET, de voorloper van internet.

IPFS is een protocol voor een open, wereldwijd systeem voor het opslaan en delen van bestanden. Het bouwt voort op de softwaretechnieken die gebruikt worden in peer-to-peer netwerken, in cryptografie en in samenwerkingsplatformen als GitHub. De ambitie van IPFS is om hiermee de huidige tekortkomingen van het web op te heffen.

Inefficiënt en kwetsbaar

In de ogen van de ontwikkelaars van IPFS is het huidige web kwetsbaar en inefficiënt. In de eerste plaats lijdt het web aan geheugenverlies. Zo zijn er schattingen dat de gemiddelde levensduur van informatie op het web ongeveer honderd dagen is. Slimme oplossingen voor het bijhouden van versies zijn beschikbaar (zoals Git en Memento) maar worden maar beperkt opgepakt. Daarnaast is het huidige web inefficiënt omdat gegevens voortdurend vanuit centrale servers naar gebruikers verstuurd worden. Door *peer-to-peer* technieken toe te passen kan de transportroute van de gegevens sterk worden verkort.

Het huidige web is verder ook kwetsbaar omdat we erg afhankelijk zijn van de beschikbaarheid van centrale diensten, bijvoorbeeld voor het lokaliseren van adressen of het vinden van bestanden. In gebieden met beperkte toegang tot internet wordt het web al snel onbruikbaar. Daarbij ontwikkelen deze diensten zich

ook steeds meer als ‘walled gardens’ met spelregels die in strijd zijn met het open web.

IPFS biedt een protocol waarmee elke computer een volwaardig knooppunt in het web kan worden. Er is geen centrale server nodig om informatie beschikbaar te maken of te onderhouden. Elk knooppunt kan bijdragen aan het beschikbaar en vindbaar maken van de informatie van een ander knooppunt. Dit is het *peer-to-peer* principe dat al sinds eind jaren negentig wordt toegepast en dat nauw aansluit bij de oorspronkelijke visie op het world wide web.

Content based addressing

Het meest opvallende aan IPFS is de radicaal andere benadering voor het verwijzen naar informatie dan we tot nu toe gewend zijn. Normaal gesproken gebruiken we hiervoor de locatie van een pagina of bestand (url), oftewel ‘location based addressing’. IPFS maakt in plaats van de locatie gebruik van de cryptografische vingerafdruk (‘hash’) van het bestand. Dit zogeheten ‘content based addressing’ betekent dat dezelfde bestanden altijd herkenbaar zijn, ongeacht waar ze zich bevinden. De impact hiervan is enorm. Vergelijk het met de effectiviteit voor het verwijzen naar een boek: het boek dat in de ‘Centrale Bibliotheek Rotterdam 3e verdieping, Erasmuszaal 1 D 13’ staat óf het boek met ‘het ISBN 0713157054’. De op de locatie gebaseerde verwijzing is erg kwetsbaar: zodra de bibliotheek het boek verplaatst of verwijdt, werkt de verwijzing niet meer. De op de inhoud gebaseerde

de verwijzing blijft aanknopingspunten bieden om ergens een exemplaar van het boek te vinden. Al kost dit waarschijnlijk wel wat meer moeite, het is een duurzamere manier om een verwijzing te maken.

Duurzaam netwerk

Door het slim combineren van bestaande technieken biedt IPFS oplossingen voor de tekortkomingen van het huidige web. De kracht van dit gedistribueerde systeem is dat het naadloos kan samenwerken met het huidige web. Er lijkt een groot draagvlak te zijn voor IPFS als onderliggende technologie voor het gedistribueerde web; dit gaven ontwikkelaars David Dias en Matt Zumwalt aan in een skype-gesprek dat ik onlangs met hen voerde.

Ook het Internet Archive is erg geïnteresseerd. Er wordt momenteel gewerkt aan uitbreiding om het opslagsysteem ook voor het Internet Archive geschikt te maken. In de komende tijd richten de ontwikkelaars zich vooral op samenwerking met diverse ‘communities of practice’ om de toepasbaarheid verder te onderzoeken, waarbij bibliotheken een belangrijke rol zouden kunnen spelen. Onder andere door knooppunten (‘nodes’) in te richten en relevante informatie aan te vinken (‘pinning’). Met IPFS zou een laagdrempelige versie van het aloude LOCKSS (Lots Of Copies Keep Stuff Safe) idee mogelijk kunnen worden. ‘Memory institutions’ als bibliotheken, archieven en musea kunnen informatie die ze relevant vinden om te behouden via deze decentrale opslag veiligstellen. Door onderling samen te werken en elkaars selecties over

‘Memory institutions als bibliotheken, archieven en musea kunnen informatie via decentrale opslag veiligstellen’

te nemen kan er een duurzaam netwerk van gedistribueerde informatie ontstaan.

Interessante nieuwe diensten

Het gedistribueerd opslaan van informatie alleen levert nog geen relevante diensten op voor webgebruikers. In combinatie met technieken als de blockchain-technologie (zie IP 2016/7) zijn er echter

al interessante nieuwe diensten beschikbaar. Zo is er Alexandria.io, een online muziekdienst waar iedereen zijn muziek kan publiceren en direct kan afrekenen met luisteraars. Of BigchainDB, een gedistribueerd databaseplatform gebaseerd op blockchain- en IPFS-technologie. Weer een andere dienst is Mediachain.io, waar gewerkt wordt aan een universele bibliotheek voor mediabestanden. Mediachain

wil makers en beheerders van content de mogelijkheid geven om content zodanig te publiceren dat de bron en de zeggenschap over de content altijd transparant blijft. In het kader van een blockchain-pilot bij overheidsorganisaties zal het Netwerk Digitaal Erfgoed begin 2017 een pilot met de Mediachain-oplossing uitvoeren. De resultaten hiervan zullen rond april bekendgemaakt worden.

BRONNEN

HET OPEN WEB ONDER VUUR

- > Climate Mirror: climatemirror.org
- > #DataRefuge project: www.ppehlab.org/datarefuge
- > Kopie Internet Archive in Canada, zie tinyurl.com/goqn644
- > End Of Term project, zie tinyurl.com/huradzk
- > White House Social Media and Gov Data Hackathon, tinyurl.com/zwwhjs3
- > Verbod Free Basics platform in India: tinyurl.com/o46ykvf
- > Netneutraliteit in EU, tinyurl.com/j3yp37d
- > Blogpost Ruben Verborgh, tinyurl.com/j5pgmgw
- > Decentralized Web Summit, www.decentralizedweb.net

UPGRADING THE WEB

- > IPFS, algemeen: ipfs.io
medium.com/@flyingzumwalt/instructions-for-saving-endangered-data-its-time-to-get-decentralized-23fb96aa8179
techcrunch.com/2015/10/04/why-the-internet-needs-ipfs-before-its-too-late/
en.wikipedia.org/wiki/Intergalactic_Computer_Network
- > LOCKSS, www.lockss.org
- > Voorbeelden van toepassingen van IPFS:
 - Alexandria, www.alexandria.io/#creators-wanted
 - BigchainDB, www.bigchaindb.com
 - MediaChain, www.mediachain.io
 - Giant Files on IPFS: github.com/ipfs/community/issues/209
- > Oproep voor een DWebLAM Community, github.com/ipfs/community/issues/224
- > Blockchainpilots overheidsorganisaties, www.blockchainpilots.nl

Publieke organisaties als bibliotheken, erfgoedinstellingen, universiteiten en overheidsorganisaties vormen een belangrijke basis voor de open informatie-infrastructuur in het digitale domein. Gedistribueerde webtechnologieën bieden grote kansen voor het beter borgen van deze open infrastructuur. De realisatie van een verbeterde versie van het web zou dan ook niet beperkt moeten blijven tot het initiatief van een aantal startups in Silicon Valley. Het Internet Archive geeft daarin het goede voorbeeld. Wie ook mee wil werken aan of mee wil denken over deze ontwikkelingen is van harte uitgenodigd om te reageren, bijvoorbeeld via de oproep voor een DWebLAM Community (zie link in kader) of rechtstreeks naar ondergetekende. <

Enno Meijers (enno.meijers@kb.nl, @ennomeijers) is informatiemanager bij de Koninklijke Bibliotheek (KB) en werkt onder andere aan de toepassing van linked data-technologie in de KB en de realisatie van de landelijke infrastructuur voor digitaal erfgoed in het kader van het programma Netwerk Digitaal Erfgoed.

Tussen schrapen en open data

De portal Haagse Feiten ontsluit parlementaire informatie die toegankelijk is via overheidskanalen, maar die daar moeilijk vindbaar is. Een interview met Ronald Baan, een van initiatiefnemers van deze startup.

Ronald Baan

Rob Feenstra *****

Transparantie. Het was een woord dat wel heel vaak viel tijdens het Hoe Open? Festival, dat 12 december werd gehouden in Utrecht. Op deze bijeenkomst hielden de deelnemers, voor het merendeel ambtenaren, zich bezig met de vraag hoe je een open overheid in praktijk brengt. Natuurlijk gebeurt al veel op dat gebied. Zo zijn er inmiddels een kleine tienduizend open datasets beschikbaar via data.overheid.nl. Maar de vraag die geregeld naar voren kwam was ‘wie gebruikt die data nu eigenlijk?’ Soms is dat heel duidelijk. Buitenradar is bijvoorbeeld waarschijnlijk de bekendste gebruiker van open data. Maar vaak blijkt er weinig tot geen contact te zijn tussen de overheid, als aanbieder, en de personen, instellingen en bedrijven die

de data gebruiken. Wie is die gebruiker en wat doet hij met de data?

Tijdens de middagpauze spreek ik met Ronald Baan, een van de initiatiefnemers van Haagse Feiten (haagsefeiten.nl). Deze portal ontsluit parlementaire informatie (wetsvoorstellen, kamervragen, stemmingsuitslagen enzovoort) die weliswaar al wel toegankelijk is via overheidskanalen, maar die daar moeilijk vindbaar is. Haagse Feiten wil meerwaarde bieden door alle data full-text te ontsluiten en daar diensten aan te koppelen.

Op mijn vraag van welke open data Haagse Feiten gebruikt maakt, begint Ronald Baan te lachen. ‘Eigenlijk maken we helemaal geen gebruik van open data,’ zegt Baan. ‘De gegevens van de Eerste en

Wat heeft de geïnteresseerde burger aan Haagse Feiten?

BASIC ABONNEMENT (gratis)

- full-text doorzoeken van wetsvoorstellen, kamerstukken enzovoort vanaf 1995
- full-text doorzoeken van tweets door parlementariërs
- Relevante informatie op volkskrant.nl, nu.nl, nos.nl
- Selecteren op personen (wat zegt Ronald Plasterk over open data)
- Zoeken op / toegang tot een groot aantal onderwerpdossiers

Wat heeft de professional aan Haagse Feiten?

PREMIUMABONNEMENT (99 euro per maand)

- alle functies van het basic abonnement
- full-text doorzoeken van de verschillende parlementaire agenda's
- inzicht in de activiteiten van de Haagse spelers
- gepersonaliseerde functies (e-mailtendering, notities aan documenten toevoegen, werken in teams, opbouwen en monitoren van onderwerpen naar keuze)

rugkoppeling op gegeven hebben. Maar bij Rijksoverheid.nl en de Eerste Kamer blijft het angstig stil.'

We leven in een webcultuur waarin mensen gewend zijn dat alle informatie gratis is. De overheidsdata die jullie aanbieden is al vrij toegankelijk. Gebruikers betalen eigenlijk alleen voor het verzamelen en bewerken van die data. Zijn ze daartoe bereid?

'We hebben natuurlijk vooraf de behoefte aan parlementaire data gepeild bij een groep professioneel geïnteresseerden, zoals journalisten, beleidsmedewerkers van ministeries en lobbyisten. Ze willen krachtenveldanalyses kunnen maken, ze willen direct weten wanneer een nieuw stuk wordt gepubliceerd en ze willen weten welke kamerleden zich bezighouden met een bepaald onderwerp. Daarbij is het vooral belangrijk dat de informatie snel en correct getoond wordt.'

'We hebben er bewust voor gekozen om Haagse Feiten voor iedereen toegankelijk te maken. Liever veel klanten voor een lage prijs dan een paar voor een hoge prijs. Onze klanten betalen 99 euro per maand. Voor professionele gebruikers is dat een goede prijs. Zij hoeven zich niet meer te bekommeren om het verzamelen van data, maar kunnen zich volledig richten op wat zij moeten doen: het interpreteren van die data.'

'Voor de geïnteresseerde burger is dat bedrag uiteraard te hoog. Daarom is er een gratis basisversie waarmee hij toegang heeft tot het volledige archief. Zo geven wij invulling aan onze maatschappelijke wens, namelijk democratie op meerdere wijzen een impuls geven.'

Vóór je geld binnenkrijgt van betalende gebruikers moet je ze eerst iets bieden. Hoe financiert je die aanlooperperiode?

'Het MKB & Technofonds Flevoland investeert in onze startup. Zo konden we onze basisstructuur opzetten. Het gaat daarbij niet alleen om full-text zoeken, we willen de informatie ook in context aanbieden.'

'We zitten nu in een stadium waarin we de binnenkomende abonnementsgelden gebruiken om meer diensten te ontwikkelen waar onze klanten om vragen. Zo hebben we in samenwerking met onderzoeksbureau Toponderzoek de Haagse Feiten Raadpleging ontwikkeld. Daarmee is het

Tweede Kamer zijn weliswaar openbaar, maar ze worden alleen gepubliceerd op een website. Die informatie moeten we zelf van de websites schrapen en omzetten naar gestructureerde data. Achter Haagse Feiten zit een team van zeven personen en vier daarvan zijn ontwikkelaars. De helft van onze ontwikkelcapaciteit gaat zitten in het correct en compleet binnenkrijgen van de data. De Officiële Bekendmakingen, die worden aangeboden op Overheid.nl, zijn ook toegankelijk via een ftp-site waar de verschillende versies van de documenten in een directorystructuur staan opgeslagen. Met wat fantasie kun je zeggen dat dat open data is, maar het is totaal niet te vergelijken met de gestructureerde datasets in data.overheid.nl.'

Is het niet vreemd dat er uitgerekend op parlementair niveau geen open data wordt aangeboden, terwijl er via data.overheid.nl bijvoorbeeld wel een uitgebreide dataset beschikbaar is van de lantaarnpalen in Schagen?

'Inderdaad, vooral als je bedenkt hoeveel organisaties er zijn die met eigen tools of handmatig de data proberen binnen te halen. Bovendien staan de verschillende parlementaire sites waar we gebruik van maken, volledig op zichzelf. Neem een simpel antwoord op een kamervraag. Dat verschijnt eerst op Rijksoverheid.nl. Een paar uur tot een dag later komt het op

tweedekamer.nl, weer een dag later op Officiële Bekendmakingen en als het voor de Eerste Kamer relevant is, verschijnt het daar ook op. Vaak wordt hetzelfde document dan ook nog in verschillende opmaak gepubliceerd. Daarbij komt dat de documenten vaak zo snel mogelijk worden gepubliceerd, en dat gebeurt nogal eens in rudimentaire vorm. Pas later verschijnt de officiële publicatie. Haagse Feiten moet op basis van tekstvergelijking proberen te traceren wat het verband is tussen al die documenten. Het zou enorm veel werk schelen als die gegevens als "echte" en goed gestructureerde open data werden aangeboden.'

Hebben jullie hierover contact met de mensen rond het parlement die zich hiermee zouden moeten bezighouden?

'Zeker, ik heb meer dan tien jaar voor de Tweede Kamer gewerkt. Er wordt daar al jaren gesproken over een Application Programming Interface (API) waarmee iedereen informatie kan ophalen. Uiteindelijk gaat die API er binnenkort komen. Dat is een goede zaak want veel data wordt daardoor beter toegankelijk, maar we weten nu al dat niet alles wat Haagse Feiten via de website ontsluit ook via de API zal worden aangeboden.'

'We hebben ook contact met Officiële Bekendmakingen. Zij krijgen binnenkort een nieuwe interface waar we al een te-

mogelijk om meer dan 10.000 openbaar bestuurders te benaderen met een vraag of idee. Zeker voor lobbyisten is dat heel nuttig. Verder denken we bijvoorbeeld ook aan een soort retrospectieve kieswijzer waarbij het verkiezingsprogramma wordt gelegd naast de uitspraken en het stemgedrag van de afgelopen vier jaar.'

Behalve parlementaire gegevens bieden jullie ook biografische informatie uit Wikipedia aan en alle tweets van alle kamerleden. Haalt een product dat 'Feiten' in de naam heeft staan daarmee niet subjectieve gegevens binnen?

'We willen zelf geen content beheren. Haagse Feiten presenteert alleen wat er is. Bij de biografieën staat Wikipedia nadrukkelijk als bron aangegeven, dus dat is voor onze klanten duidelijk. We gaan ervan uit dat de informatie redelijk betrouwbaar is. Doorgaans trekt een minister of kamerlid zelf aan de bel als Wikipedia aperte onjuistheden bevat. En voor de tweets geldt natuurlijk dat het duidelijk is dat het gaat om de mening van de betreffende twitteraar. En overigens is het mogelijk om de twitter-zoekfunctie aan of uit te zetten. Maar die tweets, het zijn er inmiddels zo'n 400.000, geven een mooie verrijking bij de informatie die we al aanbieden.'

Hoe zie je de toekomst van Haagse Feiten? Verwacht je dat je het makkelijker of zwaarder krijgt wanneer er in jullie segment meer informatie beschikbaar komt als open data?

'We zijn nu ruim een half jaar aan de gang en we zijn nog volop bezig om ons verder te ontwikkelen. Het aantal klanten stijgt gestaag, maar we streven naar meer groei. Wanneer de overheid haar data meer open en beter gestructureerd aanbiedt, zullen wij onze software daarop aanpassen. Die inspanning weegt ruimschoots op tegen de eenvoudiger en betere verwerking die dat oplevert. Ik ben niet bang voor meer concurrentie, want de essentie van het gebruik van open data zit niet zozeer in het binnenhalen ervan, maar wat je ermee doet, en ik denk dat we daar nu al een flinke slag in hebben gemaakt.'

Rob Feenstra is projectleider/consultant bij de Universitaire Bibliotheken Leiden en heeft als aandachtsgebieden bibliotheeksystemen en digitale bibliotheek.

VOGIN IP-lezing 2017

9 maart
OBA in
Amsterdam

Staat
in het teken
van:

web search &
enterprise search | social
search & business search |
semantic search & systematic search
| goed zoeken & slecht zoeken | deep
web & dark web | bloggen & vloggen
| taxonomieën & metadata | irc & nntp
| altmetrics & infopolitics | efficiëntie
& evidentie | signposting & memento
| webarchieven & mailarchieven
| factchecking & factfinding
| sharepoint & google |
analyseren & classificeren

BRAVE NEW SEARCH WORLD

vogin-ip-lezing.net

Sinds 1 januari van dit jaar zijn de drie beroepsverenigingen KNVI, Ngi-NGN en SOD samengesmolten tot één beroepsvereniging in informatiemanagement, informatietechnologie en informatievoorziening, genaamd de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals, de KNVI. Door de samensmelting is KNVI in Nederland hét platform waar iedere informatieprofessional in deze disciplines zich thuis kan en mag voelen en waar jij, als lid, nog meer waarde krijgt voor je lidmaatschap.

De nieuwe Raad van Advies gaat onze vereniging zeker helpen om het belang van het vakgebied op de maatschappelijke agenda te zetten. De Raad staat onder voorzitterschap van Marietje Schaake, Europarlementariër, die zich in haar werk richt op onder

Wij hopen dat jij onze trots ook deelt en dat je gaat ervaren wat de meerwaarde is van de nieuwe vereniging. Laat je zien op de regionale of afdelingsevenementen, bezoek een van de vele interessante lezingen of congressen maar vooral, heb plezier in de ontmoeting met mede-vakgenoten en geniet van alle ontwikkelingen. ■

De afdeling Biomedische Informatie (BMI) stelt zich voor:

Nieuwe leden en lidinstellingen zijn van harte welkom. Dus ben je werkzaam als informatieprofessional in de zorg en wil je op de hoogte blijven van recente ontwikkelingen, cursussen en trainingen volgen, profiteren van onze consortia, ervaringen delen of in contact komen met vakgenoten binnen de zorg? Meld jezelf of je organisatie aan voor de afdeling BMI van de KNVI of neem contact op met ons via bestuurbmi@gmail.com. ■

'We leven in de mooiste tijd ooit'

Eerder deze maand sprak de regisseur van de tweede SOD-documentaire, Barbara van de Boogaard, met Martijn Aslander, verbinder van mensen, informatie en ideeën, over de macht en kracht van informatie. Daarmee verrichtte zij de aftrap voor een serie interviews met denkers en doeners rond het thema informatie. De resultaten komen in de documentaire, die rond november in première zal gaan. De documentaire zoomt in op de gebruikers en verzamelaars van informatie. Iedereen dus... De werktitel is dan ook 'Een tijd van Transparantie en Toegang'.

Naast Martijn Aslander hebben inmiddels ook onder andere de Nederlandse Coalitie Digitale Duurzaamheid (NCDD), Dimitri Tokmetzis (journalist, de Correspondent) en het Nationaal Archief hun medewerking toegezegd. Uiteraard zal ook de KNVI in deze documentaire een stem krijgen. Een korte impressie van het interview met Martijn Aslander is te vinden op VIMEO. Daar vindt u ook 'Alles is informatie', de eerste documentaire van de SOD (zoeken met de trefwoorden 'alles is informatie'), die inmiddels ruim 3500 keer is bekeken. ■

KNVI

T: 033-247 34 00, E: info@knvi.nl, W: www.knvi.nl

KVAN-DAGEN 2017: PUBLIEK!?

De KVAN-dagen 2017 staan in het teken van het thema 'Publiek!?', een onderwerp dat voor iedere professional in de archiefsector van belang is.

Dit jaar vinden de KVAN-dagen plaats in Dordrecht. Op maandag 12 en dinsdag 13 juni 2017 treffen honderden archivarissen en informatiemanagers elkaar in het Energiehuis. Bij de organisatie van dit jaarlijkse evenement werkt de KVAN nauw samen met het Regionaal Archief Dordrecht.

THEMA: PUBLIEK!?

Archieven ontlenen hun bestaansrecht aan hun publiek. Door de snel opeenvolgende ontwikkelingen in de informatie- en communicatietechnologie is de relatie tussen archief en publiek momenteel aan veel veranderingen onderhevig. Ook het publiek zelf verandert voortdurend en daarmee de behoeften van (potentiële) gebruikers. Tijdens de KVAN-dagen draait het om de vraag, wat van dit alles de betekenis is voor de dienstverlening in de archiefsector. Het congres kent een groot aantal inhoudelijke sessies, die worden verdeeld over drie programmalijnen:

- dienstverlening: publieksbereik;
- transparantie: publiek maken;
- publiek versus privaat.

SPREKERS?

De organisatie van de KVAN-dagen benadert sprekers voor de plenaire en enkele parallelsessies. Daarnaast hebben vakgenoten de mogelijkheid om in een van de drie programmalijnen een presentatie te verzorgen. Wie een goed idee heeft dat past in het thema, wordt van harte uitgenodigd dit voor te leggen aan de organisatiecommissie. Stuur in dat geval vóór 15 maart a.s. je voorstel voor een presentatie, bestaande uit een titel, een inhoudelijke omschrijving van maximaal 250 woorden en de namen en contactgegevens van de spreker(s), naar bureau@kvan.nl. De organisatie maakt een selectie op basis van inhoud, de relevantie in relatie tot het thema, en de diversiteit van presentaties en sprekers. De organisatie houdt zich het recht voor voorstellen af te wijzen of te vragen een voorstel aan te passen. Voorstellen die na 15 maart 2017 worden ingediend, kunnen niet meer in behandeling worden genomen.

Geert-Jan van Bussel

COLUMN

Filter

In 2011 publiceerde internetactivist Eli Pariser *The filter bubble: What the internet is hiding from you*, een veelgeprezen, maar ook fel bekritiseerd boek over de 'informatiebubbel'. Pariser beweerde dat websitealgoritmes, zoals die van Google, door middel van personalisatie selectief proberen te bepalen welke informatie gebruikers willen zien, waarbij ze weinig (of geen) informatie zien die eigen standpunten tegensprekt. Het gevolg daarvan is isolatie van gebruikers in hun eigen culturele en ideologische luchtbel. In een artikel van december 2015 in *Ethics and Information Technology* stellen Engin Bozdogan en Jeroen van de Hoven dat de 'filter bubble' daadwerkelijk een probleem is en dat algoritmes gemaakt om deze te bestrijden niet probleemloos werken. Een onderzoek van journalisten van het *Eindhovens Dagblad* begin januari van dit jaar gaf aan dat links-liberale journalisten en nieuwsmedia geen weet hebben van nieuwsinterpretaties die buiten hun eigen ideologische of politieke gedachtegoed worden geformuleerd. En omgekeerd. Maatschappelijk is zo'n informatiebubbel problematisch. Het leidt tot een nieuwe verzuiling. Nog problematischer is het semantische informatiefilter, waarbij de door een auteur gebruikte (verhullende) taal het (on)mogelijk maakt te achterhalen of de verstrekte informatie 'waar' of 'niet waar' is. Of, misschien beter, 'betrouwbaar' of 'niet betrouwbaar'. Semantische filters ontwaren (en ontwarren) is moeilijk. Want wie weet dat als iemand een uit-

'De meeste gebruikers van sites met informatie over medicijnen en gezondheidszorg verifiëren zelden of nooit de bron'

Geert-Jan van Bussel is ondernemer en lector Digital Archiving & Compliance bij de Hogeschool van Amsterdam

spraak doet over een zaak waar hij een belang in heeft en die uitspraak is ten voordele van die zaak, de kans dat de uitspraak waar is slechts 20 procent is? Of dat als van een groep van tien mensen er acht iets beweren dat in het belang is van de groep, en twee beweren het tegendeel, de kans dat die laatste twee gelijk hebben ongeveer 95 procent is? Of dat als de vorm van de bood-

schap belangrijker lijkt dan de inhoud, de boodschap onbetrouwbaarder is? Of dat als er emotionele uitspraken gedaan worden, de kans dat de uitspraken gelogen zijn meer is dan 75 procent?

Dit soort, door wetenschappelijk onderzoek onderbouwde feiten maakt betrouwbaarheid van het nieuws dat we dagelijks over ons heen gestort krijgen uitermate twijfelachtig.

De meeste informatiegebruikers verifiëren het ook niet. In 2006 stelde het Pew Internet & American Life Project vast dat de meeste gebruikers van sites met informatie over medicijnen en gezondheidszorg zelden of nooit de bron verifiëren of kijken naar de datum van de informatie. 75 procent van de gebruikers keek daar 'soms', 'zelden' of 'nooit' naar. Vergeleken met vergelijkbaar onderzoek in 2001 was dat percentage alleen maar gestegen. Ik heb geen gegevens gevonden die aantonen dat het percentage sindsdien is gedaald.

Informatie wordt gefilterd. Door algoritmes en door taalgebruik. Stap uit je zuil. Vraag door. Lees verder. En word geen papegaai zonder te verifiëren of dat wat je verspreid wel klopt.

De informatiebubbel van Pariser is slechts het topje van de ijsberg. <

Uitlegvideo's

Door: Edwin Mijnsbergen

‘De uitlegvideo is een nieuwe manier om de feiten of achtergronden bij het nieuws over te brengen.’ Het stond er echt, in het artikel ‘Hoe de uitlegvideo de Snapchatgeneratie veroverf’ (*Knack*, 22 december 2016). Maar dat kon toch niet kloppen? Ik herinner me de periode dat ik begon met bloggen, in 2005, nog goed: YouTube was net gelanceerd, videosites stonden nog in de kinderschoenen. Sites die zich specialiseerden in instructievideo’s waren er ook toen al in overvloed. Ik schreef onder meer over Videojug, Wikihow en Viewdo. Die eerste twee bestaan elf jaar later nog altijd. En dan had je in 2007 nog die animaties van Common Craft, zoals ‘RSS in plain English’. Die filmpjes gingen viraal omdat ze zo duidelijk en origineel waren. Toen nog wel.

Doorlezend begon ik te begrijpen dat de auteur van het artikel hier op iets anders doet. In het geval van de genoemde uitlegvideo's (in het Engels vaak kortweg aangeduid als 'explainers') gaat het om de video's die nieuwsmedia publiceren om onderwerpen te verduidelijken

en samen te vatten. Hij legt uit dat jonge media als Vox en Buzzfeed het goede voorbeeld gaven en dat later ook grote kranten als de *Washington Post* en *New York Times* volgden.

Dát is inderdaad een recentere ontwikkeling. Traditionele media zijn het visueel uitleggen van thema's pas een paar jaar geleden gaan omhelzen, ook de Nederlandse. In online artikelen van bijvoorbeeld *NRC* wordt weliswaar al langer verwezen naar uitlegvideo's, maar pas vanaf 2014 krijgen die video's een echte prominente plek, zoals in 'Kijken: uitlegvideo over het onderzoek naar MH17-ramp', van oktober 2015. *De Volkskrant* lanceerde pas begin 2016 'Volkskrant kijk verder', een platform dat ook ruimte biedt aan 'explainers'.

In die zin is de signalering van de ontwikkeling dus wel terecht. Maar om het 'een nieuwe manier' te noemen gaat te ver. Bedoeld wordt dat steeds meer media er gebruik van maken. <

Edwin Mijnsbergen is redacteur van IP en freelance informatiespecialist.

LIFEHACKING

TL;DR

Ontbreekt het je aan tijd om lange artikelen op internet te lezen? Laat ze samenvatten met behulp van de Chrome-extensie TL;DR.

Door: Leen Liefsoens

De uitdrukking 'to long; didn't read' met bijbehorende acroniem 'TL;DR' is internet-jargon. Het kan twee dingen betekenen. Ten eerste dat een tekst door een site-bezoeker genegeerd wordt vanwege de lengte. En ten tweede dat er een samenvatting beschikbaar is. Zo worden op de sociale nieuws- en entertainmentwebsite Reddit lange artikelen samengevat. De samenvatting krijgt als voorvoegsel 'TL;DR'. Deze TL;DR-berichten vormen samen het dagelijkse overzicht van de site (www.reddit.com/r/tldr). Hierdoor kan je snel lange artikelen scannen.

De TL;DR-samenvattingen op Reddit worden gemaakt door de mensen die het artikel toevoegen op de site. Maar de samenvattingen kunnen ook automatisch

worden gegenereerd.

De Google Chrome-extensie TL;DR (bit.ly/chrome-tldr) vat een lang artikel op internet voor je samen. Je selecteert de tekst en klikt op het icoon van de extensie. Vervolgens kun je de lengte van de samenvatting aanpassen aan je behoefte en beschikbare tijd. Je hebt de keuze tussen 'small', 'medium' en 'large'. Zo reduceer je een tekst van 60 zinnen tot 12, 24 of 36 zinnen. De extensie geeft ook de geschatte leestijd aan. Vooral nog werkt de extensie alleen voor Engelstalige artikelen. Omdat het om een automatisch gegenereerde samenvatting gaat, zijn onvolkomenheden in de tekst onvermijdelijk. Zo komt overbodige informatie die meer verwarring oproept dan verduidelijkt, soms

toch in de samenvatting terecht. Verder neemt de extensie zinnen uit de tekst ongewijzigd over in de samenvatting – met hier en daar een lastige zinswending als resultaat. Ook kan de extensie niet goed overweg met artikelen die veel cijfermatige informatie bevatten. Maar de extensie, gemaakt en onderhouden door studenten van de Universiteit van Californië (Berkeley), is slimmer dan een automatische samenvattingsbot. De extensie ontleedt de tekst zeer degelijk, om zo de belangrijkste informatie eruit te kunnen halen.

Leen Liefsoens is redacteur van IP en senior informatiespecialist bij de bibliotheek van de Haagse Hogeschool.

JURIDISCHE KWESTIES

Kopietjes maken op je werk

Een kopiërende IP-lezer vraagt: Bedrijven (excl. zzp'ers) krijgen van Stichting Reprorecht jaarlijks een factuur voor kopieën van auteursrechtelijk beschermde werken die binnen dat bedrijf worden gemaakt. Hoe zit het met digitale kopieën, zoals een pdf'je opslaan op je eigen harde of virtuele schijf? Tellen die ook mee als (digitale) kopieën? En als je een kopie maakt – op papier of digitaal – van een artikel of boek dat in open access is gepubliceerd (bijvoorbeeld onder een CC BY-licentie), moet er dan ook reprorecht over worden afgedragen?

Door: Raymond Snijders

Raymond Snijders antwoordt: De reprorechtelijke heffing is er eentje die zijn wortels grondig (en wettelijk) verankerd heeft in het papieren tijdperk. Deze heffing komt voort uit een uitzondering in de Auteurswet die gemaakt is om kopietjes te kunnen maken op je werk zonder dat je voor elke kopie toestemming moet vragen aan de rechthebbende. Artikel 16h Aw stelt namelijk dat reprografisch veeleenvoudigen van artikelen en (gedeelten van) boeken geen inbreuk is als daar een billijke vergoeding voor betaald wordt.

Het interessante aan deze formulering is dat er dus expliciet sprake moet zijn van *reprografisch* veeleenvoudigen: van papier naar papier. Zo ging dat natuurlijk ook decennia lang en Stichting Reprorecht, die in 1985 aangewezen werd om die billijke vergoedingen te innen bij onderwijs- en overheidsinstellingen, baseerde de reproregelingen dan ook op bijvoorbeeld het aantal 'tikken' van kopieerapparaten die bij de instellingen stonden. Om vervolgens die vergoedingen weer te verdelen onder de rechthebbenden.

De laatste jaren, sinds 2011 voor het onderwijs bijvoorbeeld, zijn die regelingen veranderd naar afkoopovereenkomsten op basis van onder andere de aantallen werknemers in een bedrijf of instelling.

Bedrijven vallen pas sinds 2003 onder deze reproregelingen met de Regeling Reprorecht Bedrijfsleven. Hierin werden in eerste instantie ook alleen maar afspraken gemaakt voor papieren kopieën. In 2013 kwamen daar eveneens alle digitaal gemaakte kopieën onder te vallen omdat de Stichting Reprorecht ook wel zag dat de meeste kopietjes van artikelen uit kranten

en vaktijdschriften op digitale wijze werden gemaakt.

Maar daarmee kreeg je ineens een reprorechtelijke regeling waarbij bedrijven (en instellingen) gefactureerd konden worden voor het maken van kopietjes zonder dat er gekeken werd of er daadwerkelijk wordt gekopieerd, *hoeveel* er wordt gekopieerd en *wat voor soort werken* worden gekopieerd. En dat terwijl er geen wettelijke basis is om vergoedingen te innen voor digitale kopieën. In de Auteurswet staat immers expliciet reprografisch kopiëren geschreven.

Het antwoord op de vragen van de kopiërende IP-lezer is daarmee weliswaar duidelijk, maar toch ook weer niet. Alle vormen van digitale kopieën vallen onder de reprorechtelijke heffing – ook als het kopiëren toegestaan is dankzij een Creative Commons-

licentie – maar dat komt dus omdat er niet gekeken wordt naar het soort kopietje. De hoogte van de heffing wordt gebaseerd op het aantal werknemers en vervolgens wordt van een gemiddelde uitgegaan. Op de site van Stichting Reprorecht kan een bedrijf dan aangeven of er meer of juist (veel) minder wordt gekopieerd dan gemiddeld.

Overigens melden MKB-belangenorganisaties dat bedrijven vaak twijfelen of deze reprorechtelijke wel echt zijn. Dit heeft vooral te maken met het gebrek aan voorlichting en het ontbreken van enige vorm van specificatie. Helemaal als je die kopietjes voor jezelf maakt of artikelen kopieert met vooraf gegeven toestemming dankzij de open access voorwaarden. Het kan dan ook zeker lonen om met de Stichting Reprorecht in onderhandeling te gaan over de hoogte van de reproheffing. <

Raymond Snijders is senior informatiebemiddelaar bij Hogeschool Windesheim.

Agenda

13 februari ■ GEBRUIK VAN RESEARCHTOOLS IN KUNSTBIBLIOTHEKEN EN BIJ KUNSTOPLEIDINGEN ■ Themamiddag van Overleg Kunst(historische) Bibliotheken Nederland ■ Rotterdam ■ okbn.nl

20 - 23 februari ■ 12TH INTERNATIONAL DIGITAL CURATION CONFERENCE ■ Upstream, Downstream: embedding digital curation workflows for data science, scholarship and society ■ www.dcc.ac.uk

6 maart ■ OPEN BELGIUM CONFERENCE ■ Open Knowledge and Open Data ■ Brussel ■ 2017.openbelgium.be

7 maart ■ LINKED DATA ■ Congres t.g.v. 5-jarig bestaan van Platform Linked Data Nederland ■ Den Haag ■ www.pilot.nl

9 maart ■ VOGIN-IP-LEZING ■ Amsterdam ■ vugin-ip-lezing.net

21 maart ■ 13TH BERLIN OPEN ACCESS CONFERENCE ■ Berlijn ■ oa2020.org/b13-conference/

Rosemie Callewaert heeft sinds 2012 een eigen bedrijf, iStoire Services, en werkt als informatie-architect en usability expert. Daarvoor heeft ze vijftien jaar in de bibliotheeksector gewerkt.

Rosemie Callewaert

WERKRITUELEN

Je manier van werken in één woord?

Georganiseerd.

Wat voor mobieltje en computer heb je?

iPhone 7 Plus en een Macbook Pro.

Zonder welke app kun je niet werken?

Notational Velocity, een app waarmee elk woord uit mijn notities geïndexeerd wordt, waardoor ik alles heel snel kan terugvinden. Met deze app kan ik de notities ook op verschillende toestellen lezen.

Hoe ziet je werkplek eruit?

Een sobere ruimte met wifi en veel daglicht.

Je tijdbeparende tip?

Tijd besparen staat voor mij gelijk aan meer gefocust werken. Daarvoor is het nodig om concentratiemomenten af te wisselen met momenten om inspiratie op te doen.

Hoe doe je inspiratie op?

Vakliteratuur lezen, via internet (per toeval) interessante dingen ontdekken en toepassingen uit een andere sector vertalen naar waar je mee bezig bent.

Heb je een to-do-lijstje?

Ik heb er meerdere. Eén met kleine taakjes, één met grote taken en een to-do-lijst die ik 's avonds opstel om vast te leggen hoe ik mijn volgende werkdag ga indelen.

Waar kun je niet zonder leven?

Ik teken en schrijf heel vaak op een groot whiteboard dat in mijn kantoor aan de muur hangt. Het is voor mij een manier om gedachten snel te structureren.

24/7 aan het werk?

Nee. Ik vraag me af hoe mensen door 24/7 non-stop te werken zowel creatief als gemotiveerd kunnen blijven.

Sta je na het afronden van een klus even stil bij het eindresultaat?

Ja, altijd. Ik plan er zelfs kunstmatige deadlines voor in. Daardoor kan ik iets even laten rusten zodat er indien nodig nog bijgestuurd kan worden.

Luister je tijdens je werk naar muziek?

Is er veel concentratie vereist, dan zet ik klassieke muziek op; dat is heel vaak J.S. Bach. Bij de werkmomenten die minder concentratie vereisen, kan ik echt naar alles luisteren.

Wat lees je nu?

Op dit moment lees ik vier boeken tegelijk: *Nultijd* van Juli Zeh, *The organized mind* van Daniel Levitin, *Messy* van Tim Harford en *Curation* van Michael Bhaskar. De laatste drie boeken hebben een gemeenschappelijk onderwerp dat een rode draad in mijn werk van de laatste twintig jaar vormt: het belang en tegelijkertijd ook de relativiteit van ordeningen.

Het beste advies dat je ooit van iemand kreeg?

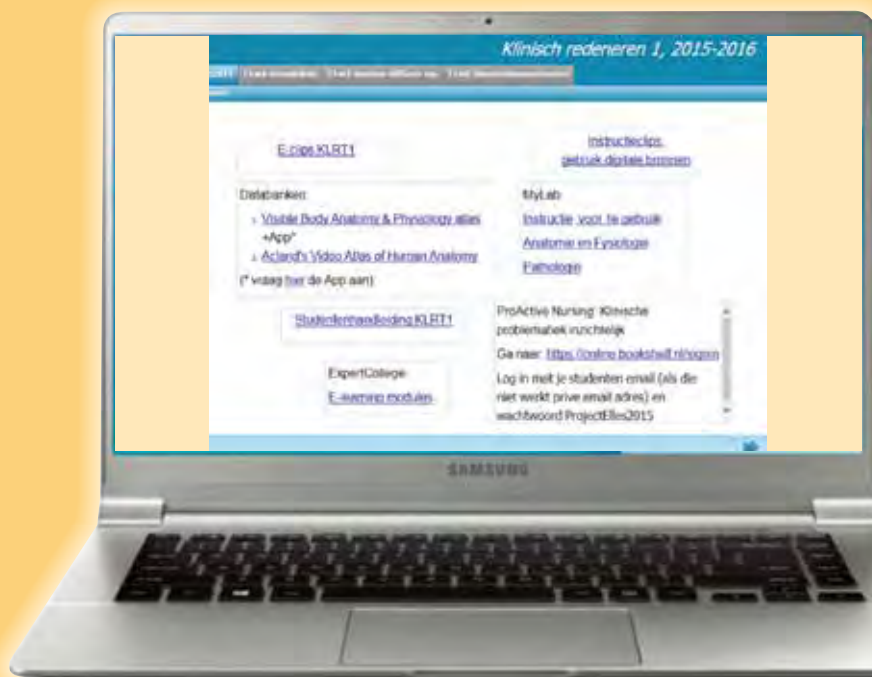
Alleen wie kan luisteren kan begrijpen.

PROJECT ELLES

Samen naar een Blended Learning Lab

De mediatheek van het Instituut Mens en Gezondheid van Fontys Hogescholen nam het initiatief voor een Blended Learning Lab-pagina in de elektronische leeromgeving N@tschool! Dit project, ELLES genaamd, kreeg eind 2016 een eervolle vermelding van het Victorine van Schaickfonds. Wat zijn de lessons learned van dit project?

Door: Alda de Weger

Blended Learning Lab pagina in N@tschool!

In tegenstelling tot de snel groeiende digitale toegang tot wetenschappelijke tijdschriften bleef het aanbod van educatieve Nederlandstalige ebooks lange tijd zeer beperkt. Het ontwikkelen van verdienmodellen voor uitgevers en digitale platforms kostte tijd en afstemming. Omdat de vraag naar specifieke titels voor de opleidingen wel steeds urgenter werd, ging de mediatheek van het Instituut Mens en Gezondheid met uitgevers in gesprek.

De stip op de horizon was Elles, havo-leerlinge in een 'digitale klas', die werkt met een laptop of ander device. Fysieke boeken zijn vervangen door elearning en allerlei verrijkt digitaal lesmateriaal. Kortom: generatie Elles leert anders.

De uitdaging voor het hbo is dan ook: welke vorm moet het onderwijs krijgen als deze leerlingen gaan instromen? Om die vraag te beantwoorden is vanuit de mediatheek het project ELLES gestart: E-Learning Lesmateriaal voor Effectief Studeren. De insteek daarbij was: het experimenteren en opdoen van ervaring met digitaal lesmateriaal, om straks klaar te zijn voor 'generatie ELLES'.

Spin in het web

De rol van de mediatheek was in de

voorbereidende fase die van spin in het web: de vraag vanuit het onderwijs vertalen naar uitgevers, aankopen van materialen en zorgen voor plaatsing in een geschikte omgeving. De werkwijze sloeg aan: in augustus 2015 was voor vierhonderd eerstejaars hbo-v-studenten een Blended Learning Lab gerealiseerd met digitaal studiemateriaal voor het vak Klinisch redeneren.

Blended learning, een combinatie van digitaal en contactonderwijs, wordt bij hbo-v vormgegeven in een flipped classroom-lesorganisatie. De contactlessen worden niet gebruikt voor kennisoverdracht, maar voor verwerking en verdieping van de stof die de student zelfstandig heeft voorbereid.

Het Lab bestond uit links naar enerzijds extern aangekocht materiaal als databanken, apps, ebooks, elearningmodules en anderzijds door docenten ontwikkelde e-clips, studiehandleidingen en instructies voor het gebruik van het materiaal.

Lessons learned

In de uitvoering van de pilot heeft de mediatheek gefunctioneerd als aanspreekpunt voor alle betrokkenen. Er zijn enquêtes uitgezet onder studenten en deze zijn vervolgens verwerkt. Dit leverde de volgende

lessons learned op:

> Communicatie. De mediatheek heeft studenten op diverse manieren geïnformeerd over het Blended Learning Lab, maar er blijven studenten die het niet lezen.

> Flipped classroom onderwijs gaf de studenten keuzevrijheid in hun leerproces. Doordat het gebruik van het Blended Learning Lab facultatief was, was het minder intensief dan de mediatheek hoopte.

> N@tschool! Als platform werd de bestaande elektronische leeromgeving N@tschool! gebruikt. Vanwege de hiërarchische opbouw hierin, was het Lab zo diep geplaatst, dat het niet makkelijk vindbaar bleek.

> Digitaal bewustzijn bij de docenten varieerde nogal. Ervaren docenten hielpen minder ervaren collega's. Het materiaal werd door docenten verschillend gebruikt; daardoor werd de ene groep studenten meer gestimuleerd om de tools te gebruiken dan de andere.

> Leerstijlen en keuze. Om voor iedere student iets interessants te kunnen aanbieden waren er verschillende soorten materialen beschikbaar. Dit leidde bij de een tot enthousiasme, bij de ander tot keuzestress.

> Technische uitdagingen. Het realiseren van een single sign-on

toegang bleek nog niet voor alle materialen haalbaar, omdat diverse platforms niet compatibel bleken.

> Samenwerking met partners. De duidelijke stip op de horizon bleek een inspiratiebron. Speciaal voor het project hebben uitgevers hun content aangevuld of aangepast. Twee uitgevers zijn door project ELLES een duurzame samenwerking aangegaan.

> Financiën. Het instituut financieerde deze pilot vanuit een research & development-budget. Hierdoor kon de mediatheek de materialen zonder kosten aan de studenten aanbieden en werden docenten niet geconfronteerd met studenten die het materiaal niet hadden.

De pilot heeft bijgedragen aan het nadenken over het onderwijs voor 'generatie Elles'. Uit de initiërende en coördinerende rol, die naadloos aansluit bij de huidige, blijkt de kracht en meerwaarde van de mediatheek. Bij de verdergaande digitalisering van het onderwijs is voor hogeschoolmediatheken een mooie kans weggelegd om hun expertise in te zetten.

Alda de Weger is teamleider Mediatheek TF van Fontys Hogescholen.

Frank Huysmans

COLUMN

Perziken

De heer Sonny Perdue was vroeger gouverneur van de staat Georgia. Die staat afficheert zichzelf als de Peach State en misschien wel

daarom heeft president Trump de heer Perdue gevraagd minister van land- en tuinbouw te worden. In 2007, hij was nog gouverneur, moest de Republikein Perdue de noodtoestand afkondigen vanwege de droogte die de staat teisterde. De mosselteelt werd gestaakt omdat de inwoners van Atlanta wilden kunnen douchen. De perzikenoogst viel terug van veertig- naar een schamele dertienduizend ton. Het duurde drie jaar voor de productie weer op het oude peil was.

Had u al geraden dat de heer Perdue blank, conservatief en gelovig christen is? Half november van het rampjaar kwamen de heer Perdue en een paar honderd anderen op een middag samen op de trappen van het Capitool in Atlanta om te bidden voor regen. 'Het is tijd om een beroep te doen op Hem die een verschil kan en zal maken,' hield hij de aanwezigen voor. Want de heer Perdue gelooft wel in wonderen maar niet in klimaatverandering. 'Links' en de gevestigde media die dat wel doen, sprak hij in 2014, 'hebben met hun belachelijke argumenten overduidelijk het contact met de werkelijkheid verloren.'

Ooit geloofden we in de kracht van de rede. De Verlichting. Privé mocht je denken en zeggen wat je wilde, maar in de openbaarheid bediende je je van rede-

'Je kunt het dedain voor experts en de virale verspreiding van nepnieuws ook zien als *Enlightenment on steroids*'

Frank Huysmans is redacteur van IP, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de UvA en zelfstandig onderzoeker en adviseur

lijke argumenten. Om de verlichte burger een handje te helpen, stichtten we scholen, leeszalen, volksuniversiteiten en musea. In de twintigste eeuw deden we er met de leerplicht en het algemeen

kiesrecht nog een schep bovenop. En dankzij internet en open data is het in deze eeuw voor elke burger mogelijk de beweringen van experts te controleren.

Nog nooit waren kennis, informatie en data zo openbaar toegankelijk als nu. Dus waarom, zo vroeg ik me de afgelopen dagen af terwijl ik me met een naald onder de vingernagels prikte, zetten we de Verlichting bij het grof-vuil? Tot ik besepte dat je het dedain voor experts en de virale verspreiding van nepnieuws ook kunt zien als overtreffende trap: *the Enlightenment on steroids*.

Want 'Verlichting is het uittreden van de mens uit de onmondigheid (...), het onvermogen zich van zijn verstand te bedienen *zonder door een ander geleid te worden*,' schreef de filosoof Immanuel Kant. 'Sapere aude. Heb de moed je eigen verstand te gebruiken!' De heer Perdue is een moedige man. 'Movin' to the country, gonna eat a lot of peaches,' schreeuwen *The Presidents of the United States of America* uit mijn laptopspeakers. Van het scherm lees ik dat 2016 het warmste jaar op aarde was sinds het begin van de waarnemingen. In Georgia was het in de herfst kurkdroog.

<

Het digitaliseren van personeelsdossiers

Een kijkje in de keuken!

Papieren personeelsdossiers vormen voor veel HR-managers nog altijd een flink pijnpunt. Met uiteenlopende wet- en regelgeving en bovendien veel informatie op papier kan het bijzonder lastig zijn om een effectief en consistent beheer uit te voeren.

Dat kan gelukkig ook anders: Karmac helpt u graag op weg bij het maken van de eerste (of volgende) stap naar een volledig digitale organisatie. Bezoek een van onze gratis lunch & learn bijeenkomsten op onze Document Campus in Lelystad en neem geheel vrijblijvend een kijkje in onze keuken.

lunch & learn
digitaliseren personeelsdossiers

Karmac is gespecialiseerd in het digitaliseren van personeelsdossiers. Wij werken software-onafhankelijk en beschikken over (gecertificeerde) koppelingen met vrijwel ieder softwarepakket. Veel organisaties zijn u al voorgedaan, enkele voorbeelden zijn: RTL Nederland, KPN Telecom, Unica Groep, Hogeschool Utrecht en EMS Card Services.

karmac
Specialist in informatielogistiek
Digitalisering Opslag Outsourcing

Schrijf u nu in voor een van de GRATIS lunchbijeenkomsten op onze Document Campus: www.karmac.nl/lunch

Scanpartner van
AFAS en Raet

RAET

Geregistreerd bij de
Autoriteit Persoonsgegevens

AUTORITEIT
PERSOONSGEGEVENS